A/C. NO.	NEW	197	OLD	172
FOLIO	055			

TITLE

1. माधुरीसञ्चारग्रन्थः ।
2. अवयवज्ञापनलक्षणः ।
3. व्याप्तिनिश्चयविचारः ।

వ్యాప్తిః । [illegible] : । సపక్ష [illegible] ప్రమాణాన్నాప్యవష్టంభ [illegible] వ్యాప్తిశ్చ [illegible] : సమవ్యాప్తిశ్చ
[illegible] భవతి [illegible] తత్త్వమహార్ణవే [illegible] ॥

[illegible]

గదా వ్యాప్తి

వ్యభిచారజ్ఞానాభావో హేతుః సాధ్యసమానాధికరణ్యవృత్తిహేతుతావచ్ఛేదకగ్రహః. స్వేచవిశేషణాజ్ఞానవశ్య వస
యాం సహచారగ్రహే హేతుత్వేతి కేవలం వ్యాప్తిగ్రహోపాయప్రతిపాదకస్య వ్యాప్తిస్వరూపప్రతిపాదకత్వాదితి
భావః ప్రథమతః పూర్వపక్షవ్యాఖ్యానే తస్య రూపయోః తస్య సంగతమత [illegible] ఇత్యత ఆహ రూపయోస్సమర
మతేన రాశ్యోః పూర్వకల్పస్థా. తత్ర ధర్మరూపతయా పూర్వపక్షాభిధానే తత్త్వం. ద్వితీయం తు రపి తదా రం. భవె
ఏ తి ధ్యేయం. ॥ సాధ్యాభావవదవృత్తిత్వమితి వ్యాప్తిరితి ప్రకృష్టమసషట్ప తదా వ్యభిచారపదార్థో
నాసమితి చరణ జ్ఞానవిషయ ఇత్యర్థః ఏసమితి చరణత్వం. నావ్యభిచారపదార్థో వ్యభిఘ్రహేతువిషయతాఘ
టితధర్మాంతరమితి తదవచ్ఛేదకం హేతుసామానాధికరణ్యమతః సాధ్యాభావవదవృత్తిత్వరూపం. త
దవ్యభిచరితత్వం. వ్యాప్తిరిత్యర్థః. తథా చ సాధ్యాభావవదవృత్తిత్వరూపావ్యభిచారపదార్థః
పంచసూత్రదవ్యభిఘ్రహేతువిషయతాఘటితధర్మాంతరాభావఘటకత్వాదితి ఉక్తపక్షసిద్ధసామాన్య
భావసాధనః హేతుః విశేషాభావఘటితస్య సామాన్యాభావసాధనతాయా త్రిటాప
మవివాదాత్తత్ర సాధ్యాభావవదవృత్తిత్వరూపావ్యభిచారాదివ్యభిచారపదార్థః తత్తదవ్యభి
తవ్య

స్య[illegible]తాభావకూటస్యప్రతియోగిత్వే. సాధ్యే. హేతుం. వక్ష్యతి కేవలాన్వయిత్వాభావాదితి సాధ్యత్వం. తాభావాప్రతియోగి
కతాపన్నాన్యాన్యాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వప్రమాదర్శాంతరానుపపత్తేః. తాన్యా[illegible]న్యాభావయోః సాధ్యతద్వత్త్వ
వచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకత్వభావాభావభేదే ప్రతియోగితాంతరాసాధ్యతదా[illegible]త్రయావిరహతాత్వం. తాన్యాన్యాభావ
వద్వృత్తిత్వతాపవచ్ఛిన్నవిషయితాయాస్తు వృత్తివిశేషణతాపదర్శనామసుమితి బకారణచ్ఛన్నే అభావాదిత్యర్థః ఏవం చ
తాదృశవిషయితాశ్రయవృత్తిత్వమేవ లక్షణమితి చకారతాంతరం. దర్శితసాధ్యసాధకే కేతరశబ్దవస్తుఇ
త్యాది[illegible]దిః ఇత్యాదిశాస్త్రిమహోత్తమోపపరిష్కారణాద్యాత్మః [illegible] అవ్యాప్యవృత్తికాపిన. యోగితావచ్ఛే
దాపదిత్యాదావిత్యర్థః అవ్యాప్యమితి తత్ర హేత్వధికరణే ఏతద్వృక్షత్వాదావవ్యాదేశకాలావచ్ఛేదకాపిన. యోగి
త్వాభావసత్త్వాదితి భావః సాధ్యవచ్ఛిన్నేతి యత్సాధ్యాభావవానితి కాపర్యాధారతా అధికరణ. చ. కేన సాధ్యవచ్ఛిన్న
గ్రాహ్యా యస్మిం. యత్తాన్యసాధ్యవి కారణ[illegible]. తదవృత్తిత్వమర్థః సాధ్యతాకాంతి తద్రూప కభావా[illegible]స్య[illegible]భేదన. చ. కేన
సాధ్యవచ్ఛిన్నయస్మిం. యత్తదవృత్తిత్వస్యైవ లక్షణత్వేన. భావాత్సాధ్యాభావా. వన్యైయస్య సాధ్యవత్త్వేతతః సప్త
మీతత్పురుష. వ్యాపిత్వాసాధ్య[illegible]వచ్ఛిన్నఇతి తద్భావసాధ్యవచ్ఛిన్నవృత్తే[illegible]. యాసాధ్యాభావస్త్యదవ్య

తిత్వమిత్యర్థః। తత్ర పూర్వపక్షే దేశసాధ్యవద్భిన్నపదార్థాని శేషితధర్మిణ్యవృత్తిత్వాదేః కథంచిత్తాత్పర్యపదార్థస్య ధ
ర్మిణ్యవిశేష[illegible]త్వాత్ వృత్త్యాదివిశేషణాత్ తథైవ సాధ్యవద్భిన్నస్య వైశేషికసాధ్యాభావాంశద్వయస్యాపి గ్రహణమితి భావః
అభావే సాధ్యవత్త్వే వైశిష్ట్యాద్యవృత్తి గగనసాధ్యాభావవతి వృత్తేర్వ్యావృత్తేరసంభవ ఇతి తద్వారణాయ సాధ్యపదార్థసాధ్యత్వం
[illegible] ధికరణాద్భేదసాధ్యాభావవద్భేదమత ఏవ తల్లక్షణాకరణే తవ వృత్తానదేశస్థాదావృత్త్యభావవత్వమితి [illegible]। అవ్యాప్యవృత్తిప్రతియో
2 గికాభావస్యావ్యాప్యవృత్తిత్వాద్వ్యాప్యవృత్తిత్వాదిరూపవిరుద్ధధర్మాధ్యాసేన భేదస్య లక్షణాకర్తృసమ్మతత్వాత్ అకా[illegible]భావాదే
దకాభావే కేవలస్య కర్తృత్వ[illegible]శక్తి ధర్మానన్వయభేదకత్వం। ఏతాని వశేషభేదకాన్యత్వే రదధికరణ[illegible]ప్రతి[illegible]సాధ్యాభా
వపదం। అసయోగితావిశేషసంబంధేన సాధ్యవత్వం। అభావియ్యా[illegible] విలక్షణసంయోగితా [illegible] భావత్వే వాన్యావపదం
నిత్యాభావత్వమపి నివేశ్య తేన యోగసాభావత్[illegible] సాధ్యవద్భిన్నవృత్తియ్యత్ర ధ్యేయవిలక్షణసంబంధేన సాధ్యవ్యాప్త
వదవృత్తిత్వమర్థః। తత్ర చ సాధ్యస్య యత్పదార్థవిశేషణత్వే ప్రాదావృత్తిప్రసంగ ఇత్యాదిమతిహేతోర్వృత్తేరసంభవః
సత్త్వాదితి తత్ర వేశః। అత్ర చ సాధ్యాభావవత్త్వం తావద్ధటకాత్వజ్ఞప్రతియోగితాసంయోగసాధ్యాభావః। తదావహ్నిమాన్ధూ
మాదిత్యాద్యప్రామాదిరిక్తవిషయసంయోగవహ్నిత్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకవహ్న్యభావస్య ధూమవతి సత్త్వేనావ్యాప్తిః
తాదృశాభావవత్తాదృశభావానవకాశత్వాదిత్యాదితత్త్వదాసాధ్యవద్భిన్నవృత్తిత్వాదిరూపస్థిత్వా తాదృశాసాధ్యప్రతియోగి

కాభావస్య బలాత్ తాదాత్మ్యేనావ్యాప్త్యాపత్తేః సాధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నత్వే విశిష్టప్రతియోగితాకత్వే విశేషణం చ
ధూమాభావాదివృత్తిసమవాయాదిసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకవహ్న్యభావస్య ధూమవద్వృత్తిత్వాత్. ధూ
మవద్వృత్తికాలికసంబంధేన ధ్వంసాభావాదౌ సాధ్యే కాలత్వాదిహేతౌ సాధ్యవద్వృత్తి పరమాణ్వాకాశాదివృత్తిదైశికవిశే
షణతాసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకసాధ్యాభావాత్ తద్వృత్తిత్వమిత్యత్ర వృత్తిత్వేనావ్యాప్తేర్వారణాయ సం
సర్గతాభేదేన సాధ్యాభావవత్వం తత్ సంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకత్వే విశేషణం దేశాదివృత్తిత్వాదిప్రవృత్తి వహ్న్య
భావస్య కాలికాదిసంబంధేన పర్వతాదివృత్తిత్వేనావ్యాప్తిః దైశికవిశేషణతావిశేషావచ్ఛిన్నత్వే విశేషకాలికసంబంధా
వచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాకాశాభావాభావాదౌ దైశికవిశేషణతయా సాధ్యే అత్ర తద్విధః సాధ్యవద్వృత్తికాలాది
వృత్తితాకాకాశాభావాత్ దైశికసాధ్యాభావస్య తత్రాదివృత్తిఘటత్వాభావాదిసాధ్యకస్థలే తత్ర సాధ్యాభావవ
ఘటత్వాదిదైశికవిశేషణతాసంబంధేనాధికరణతాయాం వ్యాప్యవిశేషావ్యాప్తిరతస్తద్వృత్తితావచ్ఛేదక
సంబంధేన సాధ్యవత్తావచ్ఛేదకప్రతియోగితాసంబంధేన స్వరూపసంబంధేన ప్రతియోగి సంబంధేన సంబంధే అభావస
త్వే విశేషణం యోగ్యే స్వవృత్తి సాధ్యాభావవత్వం సంబంధేనా ద్వైశికవిశేషణతా తాకాలికవిశేషణతాసంబంధే
నాకాశాభావాభావే దైశికవిశేషణతయా సాధ్యే తత్కాలసంబంధేన ఘటవత్తద్ధ్వంసమవాయాదిగాఘటాభావే

సన్న

రూపా వైశిష్ట్య విశిష్టం [illegible] సాధ్యవద్వారా అనయా విరవేతరేతరాపః [illegible] వృష్టిః యథా కపిన. యోగాభ్యా విచ్ఛి
నూలా వచ్ఛిన్న విశిష్టం తా తా వృత్తిన. బం. ధేరవృష్టా దాతా వ్యాపా ప్రవదత్తాబన్నేరి పరపిన. అతో గవత్తా బన్నేన్న తృ
తేన వృత్తిన. బం. ధేర రలిక్షణా ధుటక ఇతి కా వృవచ్ఛిన్న వృత్తి వృవభావవిశిష్టం. వృదవింతి వా [illegible]. అతో గ
తదభావ అతో రవిశదత్తే పచ్ఛిన్న భావదకా అయా. వృష్టః కపిన. యోగాభావవార్తి బన్నేర [illegible]
న్యా పవృత్తికపిన. మోగవత్తా బన్నేరవేరా ధి తయా వృష్టః త్ర తదనా విచ్ఛిన్న విశిష్టం తా యయా అపి సాధ్యవత్తా
బన్నేరత్రతి బం. ధకతా వచ్ఛేదక భావే తస. పగరతా త్రయత్తావ్రతే। [illegible] సాధ్యత్వ రసవ్యాధావ రకూపితత్రతి అతో
నితే. నచ్ఛేదకస్యాబం. ధేరణా ధ్వభావవత్వం. విశిష్టం. నవనం బంధో అభావే. బం. ధా నచ్ఛిన్నప్రతి యోగతా [illegible]
త్వావసాధ్యమితి రేణా కణా రవపత్తి: అధ్యవపా అతో రత్రమి యత్తావచ్ఛిన్న సాధ్యా ద్రవ్యత్వత్రకా రత్రమ
విషయత్త త్వాది హి తరత్వ తకాతి రవ. బం. ధవత్త్రపి తత్ర. బం. ధావచ్ఛిన్నత్రతి యోగితా నచ్ఛేదా భావరూపత్ర
మె యత్రరాత్రతి యోగి తావచ్ఛేదకత్వాత్తేర సాధ్యాభావవత్వ కాలే హేతో వృత్తి [illegible] కరూపిత
స్వరత్రతి అతో నితావచ్ఛేదకన. బం. ధరి బే. నా రత్నతం. తో ధః [illegible] తిరస. బం. ధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగి భావాదిరూప
త్రి పత్ర

ప్రమేయస్య కాలికసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాయా ఘటాదావేవ సత్వాత్ కాలికసంబంధ[illegible]స్య సమవాయ
సంబంధావచ్ఛిన్నప్రమేయాభావాత్మకస్య ప్రతియోగితావచ్ఛేదకసంబంధత్వవిరహాదితి వాచ్యం తాదృశప్ర
మేయాభావస్య కాలికసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకో యో భావస్తస్యాపి ప్రమేయత్వేన సాధ్యతయా
తన్నిరూపితతాదృశప్రమేయాభావనిరూపస్య ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్య కాలికసంబంధే క్షతతయా
అవ్యాప్తిదుర్వారత్వాత్ [illegible] యాభావత్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితావచ్ఛేదకే యత్ర తథా మోపద[illegible] భా
వాత్మకాయత్తి ఉప్రమేయనిరూపితస్య ప్రతియోగితావచ్ఛేదకకాలికసంబంధమాదాయ దోషాత్ ఇతి
వాచ్యం అసమవేతప్రమేయస్య సమవాయసంబంధావచ్ఛిన్నప్రమేయాభావాప్రసిద్ధ్యా [illegible] తద్విషయతయా
తాదృశప్రమేయాభావాభావత్వేన [illegible] తాదృశప్రమేయాభావనిరూపితప్రమేయనిరూపితప్రతియో
గితావ్యప్రసిద్ధ్యా [illegible] ప్రతియోగితావచ్ఛేదకసంబంధేన వృత్తిమత్త్వ [illegible] నిరూపితప్రతియో
గితాయా వేళ యత్ర [illegible] ప్రసిద్ధిరితి వాచ్యం సర్వత్ర సమవాయేన [illegible] సత్త్వాదేవ తాదృశప్రమే
యాభావప్రత్యేకవా [illegible] సంయుక్తసంగ [illegible] తాదృశప్రమేయాభావాభావత్వమేవ [illegible]

సా.వ్యా.వి.

తేన దణ్డతాప్రసిద్ధే దణ్డాదౌ రసత్వాదితాదృశసాధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధేన [illegible] వృత్తిమత్తాభావరూపతద్వ్యాప్యప్రతియో
గితావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నోపపత్తేః తాదృశసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకతదభావత్వసాధ్యాభావాధికరణసా
మాన్యప్రతిసాధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధేన సమవాయేన వృత్తితాదృశసంబంధేన ప్రమేయసాధ్యకే కాలత్వ
వహ్నితావచ్ఛేదకః కాలికసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకప్రమేయాభావస్య యః కాలికసంబంధావచ్ఛిన్నాభావప్రసిద్ధ్యా
భావాత్ తత్ర ప్రమేయత్వేన సాధ్యస్య ప్రతియోగితావచ్ఛేదకీభూతత్వం కాలికసంబంధేన కాలికసంబంధావచ్ఛిన్నప్రమేయాభా
౫ వాదిగగనాదావప్రసిద్ధేరితి [illegible] తాదృశాభావప్రతియోగితాకసంబంధేన సాధ్యవద్వృత్తిత్వమభావస్య తత్త్వ
వృ కేన తద్వృత్తిత్వమపి [illegible] సాధ్యాభావస్య కాలికసంబంధేన సాధ్యవద్వృత్తేః అత ఏవ తాదృశప్రతియో
గితాయాః [illegible] విషయః తదా [illegible] ఘటభిన్నఘటత్వాభావాదిత్యాదౌ ఘటత్వాదాత్మ్యసాధ్యకే [illegible] ప్రతియో
గితావచ్ఛేదకతాదాత్మ్యసంబంధేన ఘటత్వసాధ్యాభావవతి ఘటత్వే ఘటత్వాభావరూపస్య [illegible] వృత్తేరపి
ప్రసక్తావపి తాదృశాభావప్రతియోగి [illegible] సంబంధావచ్ఛిన్నఘటత్వరూపసాధ్యాభావ [illegible] సాధ్యరూపత
ప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాదాత్మ్యసంబంధేన సాధ్యవద్భిన్నే ఘటే వృత్తేః అత ఏవ తాదృశసాధ్యతాదృశసంబంధేన సా

వహ్నిష్ఠవృత్తి ర్యథా వహ్ని వాఽప్రసిద్ధ ఇతి కేవలవ్యాప్తి పక్షాశక్యత్వాత్ వాచ్యం. ఘటాదివృత్తిఘటత్వాభావసత్వే యత్తత్వేన తద్భిన్న
తయా ఘటత్వేపి సమవాయసంబంధావచ్ఛిన్న [illegible] వృత్తి ప్రతియోగితా యాపత్వే తాదృశప్రతియోగితావచ్ఛేదక-
సమవాయేన సాధ్యవహ్నిష్ఠవృత్తిఘటత్వరూపసాధ్యాభావస్యాప్రసిద్ధిః సంభవాత్ తాదృశాభావయో [illegible] స్యత్వ
ప్రతియోగితావిశేషణత్వేపి ఘటత్వరూపసాధ్యాభావః ప్రసిద్ధ్యా నిరూపితప్రతియోగితాయా అప్రసిద్ధత్వాత్ తద్ధా
ఘటాదవచ్ఛిన్న సంయోగసంబంధావచ్ఛిన్నవహ్నిష్ఠవృత్తిత్వరూపసాధ్యాభావస్య సంయోగాభావాదేరేవ సంభవేపి స
ప్రకారక యోగవత్వేన ... విషయత్వాభావాదేర్ఘటాద్యభావాద్వ్యాసంబంధ ... సాధ్యాభావనిరూపితప్రతియో
గితావచ్ఛేదకసంబంధతయా తేన సంబంధేన సాధ్యవహ్నిష్ఠవృత్తిత్వే దృశప్రత్యక్షవిషయత్వరూపసాధ్యాభావ
స్యాప్రసిద్ధ్యా సంయోగాదిరూప ... తాపది ... వ్యాప్తి ... ప్రతియోగితాయాః స్వ
... సంబంధావచ్ఛిన్న ... సాధ్యే ... వ్యాప్తి ... తాదృశసాధ్య ...
... సంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితా ... సంబంధావచ్ఛిన్నసాధ్యాభావస్య తాదృశసాధ్యరూ

దా· వ్యాప్తిపం·

పతయాంశ్చైకశవిశేషణతాసంబంధేనస్యసాధ్యస్యరూపతత్ప్రతియోగితావచ్ఛేదకసంబంధతావ్యత్తిర్యసంబంధేనాధా
భావరూపసాధ్యాభావస్యసాధ్యవద్వృత్తితాహేతుమతివృత్తేః ప్రతియోగితాయాం స్వరూపత్వేనిర్వాచ్యవిశేషణవి
శేషణతాయాం ధర్మాభావస్యసాధ్యస్యరూపతత్ప్రతియోగితావచ్ఛేదకసంబంధత్వవిశేషణాద్వ్యాప్తిలక్షణం
భావరూపసాధ్యస్యరూపతత్ప్రతియోగితావచ్ఛేదకసాధ్యాభావవద్వృత్తిపదార్థేవద్యోధ్యర్థః· అభావాం· తథ
తత్ప్రతియోగితాయాః సాధ్యస్యరూపతత్వవిశేషణత్వేతదాధ్యవృత్తిత్వవాచ్య· సంపదార్థస్యద్విధానిష్ఠే
సాధ్యాభావనిష్ఠసాధ్యతత్ప్రతియోగితావచ్ఛేదకసంబంధేనసాధ్యాభావవత్వానిష్ఠవిశేషణతత్వదత్వద్యోధ్యా
నవనాతాదృశసంబంధేనసాధ్యవద్వృత్తివృత్తిత్వవత్వాత్రనిష్ఠేసాధ్యవద్వృత్తిత్వభావాః తథవతిహేతావ్యా
ప్తిస్సపద్యత్రి [illegible] వ్యాప్తం: ఇత్యత్రసాధ్యం· సాధ్యవత్వత్తహావచ్ఛేదకత్వానివిష్టయా [illegible] సంబంధేనసాధ్య
నిరూపతత్ప్రతియోగితావచ్ఛేదకసంబంధేనసాధ్యవదయోవ్యాప్తిశ్చైవఅభావనిష్ఠసంబంధేః సాధ్య
తదవ్యాప్తిర్నిరాల్లాఘవాత్తత్తత్సాధ్యతత్తత్సాధ్యాభావవతిస్వైశేష [illegible] వృత్తిర్విశేషణతానవచ్ఛా
ద్యానివిసంసర్గవిశిష్టసమవధేయస్యాభావసంబంధేనయానిష్ఠేవ్యాప్తేలక్షణం యానిత్యావిశేషధర్మాంసంబంధ
తాయాంఅత్ర· తత్రత్వాదానాంతయాతత్స్యాపావత్రిస్వసంబంధవిధయావ్యాప్తిఘటకతావచ్ఛేదవ
విశిష్టం

యోః ప్రత్యేకసాధ్యే పక్షతే యోః ప్రత్యేకసంబంధేన అభావసంబంధితయోః వ్యాప్తిఘటకః తత్త్వేన ... యోః ...
... తదభావయోః ప్రత్యేకసంబంధేన స్వప్రకృతసాధ్యవతి సాధ్యవద్వృత్తిసాధ్యాభావో నవర్తతే తాదృశసంబంధేన ...
మ్. ఇదం చ విశిష్టత్వం తత్ర విషయతాసంబంధేన విశిష్టం ... సాధ్యాభావవద్వృత్తిసాధ్యాభావత్వవిశిష్టప్రతియోగి
వత్త్వం ... యస్య తేన గుణేన గుణత్వవిశిష్టసత్తాభావవాన్ ... గుణాన్యత్వవిశిష్టసాధ్యవతి ఇత్యర్థః తత్ర ...
సాధ్యాభావస్య గుణావచ్ఛిన్నత్వేన ... గుణాన్యగుణత్వవిశిష్టసాధ్యాభావో నాస్తి ... తత్ర తాదృశ
వత్త్వవిశిష్టాధికరణతావచ్ఛేదకతా ... తద్ఘటకాకాశసంయోగాభావ ... తద్వదభావాభావవాన్
ఆకాశత్వావచ్ఛిన్నాభావవ్యాప్తిః ఘటత్వస్య వ్యాప్యవృత్తితయా తద్ఘటితాభావ ... వత్వాదితి ... ఘటాకాశ
... సంయోగాత్మకసాధ్యాభావస్య ... తదధికరణకపవృత్తేః ... సాధ్యాభావవత్త్వ ... సాధ్యవద్వృత్తి
త్వస్యైవ వ్యాప్త్యా ... తదధికరణవృత్తిత్వం ప్రతియోగిసామానాధికరణ్యస్య ప్రతియోగివైయధికరణ్యే
పవిరుద్ధధర్మానాక్రాన్తాభావస్య ఘటకః ఇతి తాదృశయుక్త్యా ... వృత్తిసంయోగాభావగుణావృత్తిసంయోగా
భావయోః ప్రత్యేకసిద్ధిః తాదృశ ... వ్యాప్యవృత్తిసాధ్యకస్థలే వ్యాప్తి ... మాది ... తదభావ ... ఘటాకాశసంయోగ
... తదభావరూపసాధ్యాభావస్య ... తాదృశవిరుద్ధధర్మ ...

త్రి: తయోర్విరోధాభావేన సంయోగాభావవత్యవృత్తికత్వాంశే [illegible] దాపత్తేర్వ్యాప్యవృత్తిసాధ్యకసద్ధేతావవ్యా
ప్తే: తత్ర భిత్రా [illegible] తత్ర [illegible] వృత్తిత్వాద్విశేషణత్వేతి [illegible] ఏవ తద్భావవత్వ [illegible] వృత్తే: సంబంధ
[illegible] వృత్తిరిత్యర్థ: సాధ్యవద్భిన్నవృత్తిత్వే [illegible] ఏవ వృత్తి విశేష [illegible]
యోగాత్ [illegible] అయం తథా [illegible] దేశ [illegible] వృత్తే
[illegible] ప్రతియోగితా [illegible] సాధ్యసమానాధికరణవ్యాప్తి: తత్ర సా
౨ ధ్యవద్భిన్న [illegible] సంబంధేన [illegible] వృత్తి [illegible] సంబంధేన [illegible]
[illegible] వృత్తే: [illegible] వృత్తి [illegible] ప్రతియోగితా [illegible]
[illegible] వ్యాప్తి [illegible] సంయోగాభావ [illegible] వ్యాప్యవృత్తి [illegible]
ప్రతియోగి [illegible] ప్రతియోగి [illegible]
వ్యాప్యవృత్తిసాధ్య [illegible] వ్యాప్యవృత్తి [illegible] సంయో
గాభావ [illegible] వృత్తి [illegible] వృత్తి సంయోగ [illegible] విషయతా [illegible]
[illegible] సంయోగాభావ [illegible] సంయోగాభావ [illegible]

కాభావస్య సంయోగాద్యభావాత్మకత్వకల్పనే లాఘవాత్ కాలికసంయోగవత్త్వప్రకారకప్రమావిషయతాద్యభావే ప్రతియోగితా
ద్యభావే ప్రతియోగిత్వేన సంయోగిత్వాభావః సంయోగాభావత్వకల్పనే తత్ర తత్ర విశిష్టకాభావ ఇతి వాచ్యం । తాదృశాభావా
నాం సమనియతత్వే అత్యన్తాభావత్వం చ ప్రతియోగివృత్తిసంయోగాభావస్య వృత్తిసంయోగాభావయోరభేదః సమా
నాధికరణత్వం ప్రతియోగితావచ్ఛేదకాభావత్వం తత్పత్తేః సమానాధికరణవృత్తి ప్రతియోగితావచ్ఛేదకల్పనే ఉభయత్ర క్లృప్త
వ్యాప్తి ప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాభావ ఏవ తదభావత్వమిత్యాది తత్ర విశిష్టాయాః సమానాధికరణవృత్తి ప్రతియోగితావచ్ఛేదకాభావస్య
నాదివృత్తి తదభావతయా భేదసిద్ధిరితి చేన్న ఇష్టత్వేన తైత్తదధికరణానాదినాభావవదవాదినా సంయోగాద్యభావ
త్వకల్పనాయాం ధర్మిణః ప్రతియోగిత్వాపత్తేర్విశిష్టకాభావస్య భవ ఇతి వాచ్యం । విశిష్టకాదిరూపేణాపి ప్రతియోగితావ
చ్ఛేదాః సంయోగాద్యభావత్వకల్పనాయాం తత్ర తత్ర ప్రతియోగితావచ్ఛేదకధర్మాణాం [illegible] త్వాదిః అవ్యాప్తిరితి
ఏతద్ఘటాభావాదేరేతద్ఘటాభావాదికరణే ఏతద్ఘటాభావాధికరణానాం వృత్తిత్వాదినా భేదసత్త్వేపి వ్యాప్యవృత్తి
మానాధికరణే తత్ర ప్రతియోగితానిరూపకవృత్తి తద్వృత్తిత్వాభావే విశిష్టఘటాభావస్య సంభవా
త్ సంభవో భేదాభావేన తత్సామానాధికరణ్యమితి చేన్న ప్రతియోగివిశేషణమిత్యాదిః అత్ర సాధ్యాభావవతి సామానాధికరణ్యవిశేషణానాం సత్త్వేపి
సాధ్యతావిశేషణానాం వృత్తిషు సత్స్వపి సాధ్యాభావవత్త్వం తథా హి తద్వత్తాదృశాపి సాధ్యాభావవద్వృత్తిః విశిష్ట

శ్రీ? త్వాభావ[illegible]ప్రతియోగిత్వవదాధేయతానాం వ్యాప్తిః సాధ్యసామానాధికరణ్యం లక్షణార్థః సమస్య యత్ర. భావాదవత్సాధ్యే తదభావవత్తివె
త్యాదిత్వసాధ్యాభావవద్వృత్తిసామాన్యం ప్రదమంతయో దర్శితం. ఘటసాధ్యాభావవద్వృత్తిసామాన్యవిశేషణసత్త్వే పక్షమాత్రవృత్తిత్వా
త్వాదితాద్యా అవ్యాప్తివారణాయ ఏవ సాధ్యసామాన్యవిశేషణప్రయోజనం సమస్తభయత్ర సామాన్యవిశేషణదానే ఆయత్తిః
ఏతాద్యభావవత్ వత్సత్తేహి త్వభావిసత్త్వే వ్యాప్తిః సాధ్యసామాన్యవిశేషణాసత్త్వే తత్ప్రదానే ఏవ సకలసాధ్యాభావవత్
యాతత్త్వాం తు సత్త్వేనాతివ్యాప్త్యుద్ధారాసౌకర్యాత్ ఆయన ఇతి సమ్యగితి వాచ్యం. సాధ్యాభావవత్తిసామాన్యవిశేషణసత్త్వే బసా
ధ్యసామాన్యవిశేషణాస్యాత్ తాత్వివ్యాప్తివారణాయ ప్రయోజనం కర్త్వన. భవేదే సామాన్యవిశేషణస్య వస్తు పదార్థప్రయోజనం స్వేన వవాస్తవ
తయా తస్య సాధ్యాభావవత్తిసామాన్యవిశేషణసత్త్వ ఏవ సం. గతే ఠా టౌ తత్ర దర్శనస్య వితాల వస్తు తస్య సాధ్యే సామాన్య
విశేషణం. పరిత్యజ్య సాధ్యాభావే సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకత్వం వెశ్వసాధకలాపం. తదన్యవలం. ఇ
య్యతయా వచమి తత్ర దర్శనే వచితే. సాధ్యతదభావవత్తియో ధ్యాదిం తత్వత్త్వ సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నప్రతియో
గితాత్మా వాభావో హ్యత్త ఇత్యుక్తే సాధ్యాభావవత్తిసామాన్యం. ఇవి శ్వతే సాధ్యాభావో వా ఎతా పద్మేషు ఇవేశ్య ఇత్యా
దావ్యాప్తికలః ప్రతియత్తెనా వివక్షిత ఇతి సారం. అవ్యాప్తివారణాయ సాధ్యాభావే సామాన్యవిశేషణే ధూమవాన్వహ్ని
రిత్యత్ర సాధ్యతావచ్ఛేదకీభూతసంయోగసం. బం. ధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకసకలసాధ్యాభావాధికరణం. సు

ర్యాదికేవ స్యాత్ తేలంబోనైవం శ్కాదౌ ప్రదాసంయుక్తత్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావాధికరణత్వాదిత్యేతి వ్యాప్తిః
వహ్నిమత్త్వప్రకారకప్రమావిషయో ధూమాదిత్యాదౌ సాధ్యతావచ్ఛేదకీభూతస్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగి
తాక తత్తద్విపక్షావృత్తిత్వే వహ్న్యభావసత్తత్తద్విపక్షమాత్రవృత్తి తయోస్సకలసాధ్యాభావాధికరణాప్రసిద్ధ్యా వ్యాప్తి
ఘటితతదుపేక్ష్యసాధ్యసాకల్యవిశేషణం। వెళితం నిసాధ్యసాకల్యవిశేషణం దానైవ వహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యాదావ
వ్యాప్తితాదవస్థ్యం పర్వతో దా పిపర్వతి యద్వహ్నిం ఘటాద్యాదిరాభావసత్త్వేసకలసాధ్యాభావవత్త్వాత్ వ్యాపకత్వ
వృత్తిధర్మానవచ్ఛిన్నత్వేరాభావవిశేషణం వహ్నిధూమాభయవాన్ప్రైహంరిత్యాదావతివ్యాప్తిః వహ్నిమత్పర్వతాదౌ విధ
సకలసాధ్యాభావాధికరణత్వాత్ సాధ్యతావచ్ఛేదకాతిరిక్తధర్మానవచ్ఛిన్నవృత్తిధర్మస్య వహ్నిత్వస్య ప్రతియోగిత
కత్వవిశేషణే చలాంఘవాత్సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకత్వస్యైవాభావే విశేషణముచితం। సాధ్యసా
కల్యవిశేషణే [illegible] ప్రతియోగితాకాభావాధికరణ [illegible] సాధ్యాభావవత్సాకల్యవిశేషణం ప్రయోజనమాహ వి
షక్తివైశిష్ట్యయోస్సాధ్యతదభావయోస్సాకల్యసాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకత్వవిశేషణయోః
వ్యావృత్తిమాహ యదితి ఏకవ్యక్తికేవలాన్వయిసాధ్యకే ఇదం వహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యాదౌ పూర్వక్షణావృత్తిత్వవిశిష్ట
సాధ్యాభావప్రతియోగి [illegible] తావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నాధికరణం పూర్వక్షణావృత్తిత్వవిశిష్టత్వాపాదనే

విశేషవ్యాప్య

వృత్తేః

తత్ర సాధ్యాభావాధికరణత్వావచ్ఛిన్నతద్ద్వాప్యాభావయత్వవన్నిరూపితప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నాధికరణనిరూపితత్వసత్త్వే
తత్తత్రలక్షణాసంగతేః సాధ్యాభావాధికరణాప్రసిద్ధ్యా ఇత్యుక్తం అతఏవ అవ్యాప్తిరిత్యేకాంతానాం సంభవః అత్ర సాధ్యాభావవృత్తి సాధ్యాభావత్వం వ్యా
ధికరణాధికరణాప్రసిద్ధ్యవృత్తిసాధ్యతావచ్ఛేదకత్వం అతఏవ తద్వ్యాప్తివృత్తిత్వావచ్ఛేదకతావచ్ఛిన్నతద్వ్యాప్తి సాధ్యకే
అవ్యాప్తివిరహోపలక్షితః అవ్యాప్యవృత్తిత్వకపిసంయోగేతద్వ్యాప్తిత్వాదితత్వాదివిత్యర్థః అవ్యాప్తిరూపలక్షణయోః తద్వత్ యః ॥ రేఖా
॥ కపిసంయోగాభావత్వాదివృత్తిత్వకపిసంయోగాభావత్వాదిత్యర్థః అభావత్వమేవ సాధ్యాభావత్వం తద్వృత్తితదభావవ్యాప్యవృత్తి
సాధ్యాభావవ్యాప్యవృత్తిసత్త్వేఽవ్యాప్తివారణాయ సాధ్యాభావవత్యభావవ్యాప్యవృత్తౌ వ్యాప్తివారణాయ హేత్వభావే ప్రతియో
గిత్వైయధికరణ్యావిత్యర్థః యద్వ్యాప్యభావే ప్రతియోగిత్వైయధికరణ్యవిశేషణాన్యావయ్యకయా కపిసంయోగిరూప
విభాగాదిత్వాదౌ అవ్యాప్యవృత్తి హేతుకే అవ్యాప్తివారణాయ ఆధేయకత్వం సాధ్యాభావతద్వృత్తిత్వం వ్యాప్యవృ
త్తిత్వరూపం వ్యర్థం తద్భావాభావే తద్వృత్తిత్వప్రతిసంబంధం విశిష్టవ్యాప్యవృత్తిత్వం హేతుకే ఇతి అవ్యాప్తిరితి ॥ యావ
చ్ఛేదకత్వం తదభిసంబంధావచ్ఛిన్నతత్వం ప్రతియోగిత్వైయధికరణ్యం చ ప్రతియోగ్యధికరణవృత్తిత్వం వ్యాప్యవృ
త్తిసాధ్యాభావత్వం విశిష్టం తద్వైశిష్ట్యం సాధ్యాభావప్రతియోగివ్యాప్యత్వం ప్రతియోగ్యధికరణా
వృత్తిత్వం తథా చ ప్రతియోగ్యధికరణావృత్తిత్వవిశిష్ట సాధ్యాభావాధికరణే యావత్ప్రతియోగ్యధి

వ్యాప్యతావచ్ఛేదకరూపావచ్ఛిన్న యత్సమానాధికరణ ... త్యాదౌనాతివ్యాప్తిః।

కరణావృత్తిత్వవిశిష్టసత్వసత్వే యోగ్యాభావప్రతియోగిత్వమధికృత్తే కపిసంయోగేతి వ్యభిచారాత్ కపిసంయోగా
భావేదధికరణావృత్తివృత్తిత్వోపలక్షిత కపిసంయోగాభావస్య హేతుత్వధికరణేసత్వెపి నాతివ్యాప్తిః సాపాదకపూర్వోక్త
వాక్యేకపిసంయోగాదివ్యాప్యతాదృశాభావిధకపిసంయోగాభావస్య పక్షేలసాధ్యాభావాధికరణే సత్వపర్యవసితవ్యాప్తిః
ప్రతియోగ్యవ్యధికరణత్వం తత్సాధ్యాభావాధికరణావృత్తిత్వసప్రతియోగ్యవ్యధికరణతాదృశ
భావప్రతియోగితావచ్ఛేదకసంబంధేన ప్రతియోగితావచ్ఛేదకసంబంధేన ప్రతియో
గ్యధికరణత్వం యోగ్యం తేన యమాత్రాత్మకాలాదిత్వాత్ వ్యభిచారేరూపకాధికరణాసత్వా
లస్యకాలికసంబంధే [illegible] రాత్రితావధికరణత్వేపినాతివ్యాప్తిః సాధ్యాభావాధికరణాయ
వదా తత్తత్కాలబ్జాదిషు కాలిక విషయతాదిసంబంధేహేతుభావప్రతియోగ్యధికరణతాసత్వేపిసంభవో
వ్యాప్తిర్వాస్త్రవం చప్రతియోగిత్వేసంబ [illegible] వచ్ఛిన్నత్వేనకేవలాన్వయిసంబంధాంతరావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకయోసా
ధ్యాభావహేతుభావయోః [illegible] సమానాధికరణత్వయోస్సంభవాతివ్యాప్తిః సాసకాల హేతుతావచ్ఛేదక
తిలపిశక్తై [illegible] సాధ్యాభావేపి ప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవైయధికరణ్యం ఇతిశబ్దమితి సూచ్యతే తేనవిశిష్టవతా
జాతేరిత్యాదౌ హేతుత్వధికరణకాలాదిషు సాధ్యాభావప్రతియోగిత్వాదిష్వపినాతివ్యాప్తిః [illegible]
శ్రీ సంబంధప్రతియోగి
వ్యభిచారసంబంధతాభావేత్యత్ర ... వక్తవ్యదత్వకాలక్షణానసంగతేః

ధవలీత్యేవ

అత్ర సాధ్యాభావోపస్థిత్యన్యత్ర తత్త్వాదేర్హేత్వభావవపరామర్శాసంభవః తత్ర హేత్వభావపదమోపాదానేఽపి ష్ఠతాధిక్యాను
తి త[stain]క్తం. తత్ప్రతియోగిత్వం సాధ్యాభావవద్వృత్త్యభావప్రతియోగిత్వం. హేతుతావచ్ఛేదకసంబంధేన హేతుతావచ్ఛేదకా
వచ్ఛిన్నమిత్యర్థః. హేత్వభావప్రతియోగినై యద్ధికరణ్యాశోత్ర స్వప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వప్రవేశే స్వప్రయో
జకమాహ ద్రవ్యత్వపదాదీతి విశిష్టేతి సుగుణకర్మాన్యత్వవిశిష్టేత్యర్థః ప్రతియోగితాయాం. హే. తుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వ
౧౦ విశేషస్యప్రయోజకమాహ వేతి అత్రాపి ద్రవ్యత్వాదౌ సాధ్యే ఇత్యస్య చ్యుతే విశిష్టసత్తాత్వాదినా గుణకర్మాన్యత్వ
విశిష్టసత్తాత్వాదినా త్వతివ్యాప్త్యర్థస్తాత్రావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకత్వం తస్యాభావేఽవయవః ప్రతియోగిపదాద్యర్థకదేశ
ప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వం. నాశదర్థః వా ద్రవ్యాభావేతి సార్థం సాధ్యాభావవద్వృత్త్యభావేత్యర్థః యద్ధేత్వభా
వే ప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వైయధికరణ్యస్య తేహితుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వైయధికరణ్యమేవ ఇవేత్యతా.
తతోఽపి తత్ప్రయోజకమాహ ఇహేత్యత ధూమ చద్రవ్యం సత్తావద్ తా ద్రవ్యాగుణాదిశ్చ విశిష్టసత్తాభావస్యహేతుతావచ్ఛే
దకావచ్ఛిన్నసమానాధికరణత్వం వతి వ్యాప్తివారణాసంభవాత్ ప్రతియోగితాయాం. హేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛి జ్ఞాన
న్నత్వేవిశేషణమితివాచ్యం. హేత్వభావే హేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వైయధికరణ్యైవే సార్థం సాధ్యాభావవద్వృ
త్త్యభావహేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నాధికరణవృత్తిత్వవిశిష్టైః కావచ్ఛిన్నాధికరణతావచ్ఛిన్నసాధ్యాభావప్రతియో

త్వమధర్మస్యాత్రత్రపి క్షయాంసర్వలసాధ్యాభావవన్నిష్ఠహేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నయాధికరణప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నాధి
కరణతాతత్ప త్వరూపస్యవ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్నాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకధర్మావచ్ఛిన్నసాధ్యాభావవన్నిష్ఠ. యద్ధర్మావచ్ఛి
న్నాధికరణత్వం. తద్ధర్మవత్త్వమిత్యర్థః సంభవతి లఘుత్వాదితి వాచ్యం. ఏతాదృశధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితావ్యాప్తిత్వం. వ్యా
ప్త్యేతి మూలస్య సాధ్యాభావవదవృత్తిత్వాదేః సవిశేషణవిశేష్యభావేనైవ ధర్మవిశేషణతాభ
వతాం భావః ఏతల్లక్షణం. దూషయితుమత్ర లక్షణమవతారయతి యత్రేత్యాదినా. యత్రేత్యాది. సాధ్యం తత్ర
వ్యాప్తిరితి స్వయః ఏతద్ద్వయమపి తత్ర సాధ్యాదౌ లక్షణే సత్త్వరూపసాధ్యస్యసాధ్యాభావాదేర్భావః
సాధ్యసాధ్యవిశేషణం. పరిత్యాజ్య సాధ్యం. తథాపి సకలలక్షణత్రయే తద్దోషావతారప్రసంగ ఇతి విపక్షః సా
ధ్యాభావవత్త్వాపి ఏకవ్యక్తిమిత్యపి విపరీతత్వం సంయోగః తథాపి తత్త్వమభిప్రేత్య. పటత్వాది త్రయాణాం సాధ్యా
భావవత్త్వం తద్ద్వయం సాధ్యాభావ సిద్ధ్యా వ్యాప్తిరిత్యర్థః సాధ్యవదన్యవృత్తిమాత్రపరత్వే దోషః. తదమాహ
౧ ధూమత్వవాన్ వహ్నేరితి తత్త్వే ౧ ధూమత్వవాన్ వహ్నిత్వే తథాపి ధూమత్వావచ్ఛిన్నాభావవద్వృత్తిత్వావచ్ఛిన్న
భావాదిత్యాదావిత్యర్థః ధూమత్వావచ్ఛిన్నాభావే సాధ్యే ఏకవ్యక్తికత్వాభావాదోషాత్. తత్త్వే తద్వ్యా
ప్యసాధ్యకాసంభవాం. ౧ ధూమత్వవాన్ బలత్వాదిత్యత్ర వ్యాప్యో సాధ్యతాయాం. సద్ధేతుత్వానుపపత్తిరితి॰

స్వ భేదం

తత్త్వేనోక్తం హేతుత్వాభావాపత్తిరభావస్యాపి తత్ర హేతుత్వాభావస్య ప్రత్యేకం సకలసాధ్యాభావవదవృత్తిత్వాసంభవేపి సకలత
ద్దృష్టసాధ్యాభావాదిభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నలక్షణం. న. గమకత్వస్య. హేతుతావచ్ఛేదకస. బ. భేదప్రతియో
గితావచ్ఛేదకత్వాదేవ వ్యభిచారిణి స. బ. ధా. తదావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకహేతుత్వాభావవదాదాయాతిప్ర
సంగాదేవ కార్యే న హేతుత్వాభావప్రతియోగితాయాం. హేతుతావచ్ఛేదకస. బ. ధావచ్ఛిన్నత్వే విశేషణీయత్వ
౧౧ స్యాప్యసద్భేదహేతుకాభిప్రాయకోయం గ్రంథః తత్ర హేతుభేదవదాదాయాంబలక్షణాగమనాసంభవాత్ భేదస్య
కేవలాన్వయిత్వే సాధ్యకరణాస్వరూపసంబంధస్యకరణీయప్రతియోగితస్యప్రత్యేకవిశ్రా. తథా యాయావద్విపక్షవృత్తిత్వాపన. భేదం
ఒక భావాదితితత్కాశాభావావృద్ధికరణాకత్వేదస్యాశాభావాదిస్వరూపతయా తస్యచయావద్విపక్షవృత్తిత్వే
కేతవదాదాయత్రైవలక్షణాగమనాసంభవాత్ కేవలవృత్తిత్వాశాశాభావవదాదాయభేదహేతుకవ్యభిచారిణ్యాతి
త సత్త్వాహేతుత్వాభావత్వేన సకలసాధ్యాభావాధికరణావృత్తిత్వం వివక్షణీయం. తథా చ తాదృశాధికరణాస్వరూపా
భావస్య స్వస్మిన్నేవ తదభావత్వేన వృత్తిరితి నాతివ్యాప్త్యవకాశః. ఏవం చాకాశాభావవదాదాయకేవలాన్వయిపరిహార త్రైవ
ఇతి వాచ్యం. ఉక్తస్థలే ఆకాశాభావస్య హేతుతావచ్ఛేదకస. బ. భేదప్రతియోగిత్వేప్యధికరణ్యవిరహాదేవాతి
వ్యాప్త్యవారణాసంభవేన తాదృశవివక్షాయాం విప్రయోజకత్వాత్ వహ్నిమద్భేదహేతుకస్థలే చ సాధ్యాభావ

ధికరణస్య హేతురూపప్రతియోగ్యధికరణత్వేఽపి కాకాభావరూపహేతుభేదస్య ప్రతియోగివ్యధికరణత్వేఽవ్యాప్తివార
ణాసంభవాదితి అత్రకేచిత్ యత్ర వహ్న్యభావాన్యత్వవిశిష్టః ధూమవత్త్వవ్యాప్యః సాధ్యం వహ్న్యభావాన్యత్వవిశిష్టవహ్న్యభావో
హేతుః తత్ర వహ్న్యభావస్యాపి సకలసాధ్యాభావవత్త్వం తర్కతతయా తత్ర వహ్న్యభావభేదాసత్త్వేన తమాదాయ లక్షణాగమ
నాసంభవాత్ ఇచ తాదృశవిశిష్టహేతుకస్థలే హేతుభేదస్య సకలసాధ్యాభావవద్వృత్తిత్వాసంభవేఽపి అబం. శవిశిష్టత్వ.
తాభావస్య తదాత్మ్యమాదాయ లక్షణాసంగమః ఇత్యపి ఇతి వాచ్యం. ప్రాచీనమతే విశేషణాభావవిశేష్యాభావాన్యత
రాతిరిక్తతయా తాదృశవిశిష్టాభావస్య వహ్న్యభావవహ్న్యభయరూపత్వేన సకలసాధ్యాభావవద్వృత్తిత్వసంభ
వాత్ అద్వైవమపి విషయితాదిసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకస్య వహ్న్యభావాత్మ్యం తాభావస్యాఖండతయా స
కలధూమవద్వృత్తితయా తమాదాయ లక్షణాసంగమః యత ఇతి ఉచ్ఛిన్నత్వాత్ యథా వకతయా విషయితాదిసం
బంధానవచ్ఛిన్నతాభావప్రతియోగితాకస్య భేదకత్వాత్ సంయోగాదిరూపవ్యధికరణసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియో
గితాక[illegible] వహ్న్యభావాత్మ్యం తాభావస్యాఖం[illegible]స్య సకలధూమవద్వృత్తిత్వేఽపి తదభావప్రతియోగితాక
హేతుతావచ్ఛేదకీభూత వహ్న్యభావత్వావచ్ఛిన్న తత్ర లాఘవేనాభావత్వస్యైవావచ్ఛేదకత్వాదితి చేత్ తమాదా
యాపి లక్షణాసంగతిః స్వసమానాధికరణవహ్నివృత్తిహేతుకస్థలే లక్షణాగమనాయ పారిభాషికమేవావచ్ఛేదకత్వం

గదా వ్యాప.

పాం. ౪౮. (వి.వ.౨౩ ష్ఠ భావన్య విశేష్య ... వవిశేషణాభావా ... తిరిక్తత్వేపి దోషాసత్త్వాదిత్యాహ

హేతుతావచ్ఛేదకే - ఇత్యేశేష్యా ... । తథా చ వహ్న్యభావవత్తాఘటితవ్యాప్త్యభావవచ్ఛేదకత్వమక్షతమేవేతి భావః । ఏతల్లక్షణా
న్యపరిత్యాజ్యత్వం యా ఇతి లఘుధోప్పాద్ధానావశ్యకత్వే ఇతి పారిభాషికావచ్ఛేదకత్వే ఇతి విష్ణుమిత్రాభిప్రాయేణ తద్వా
ష్టావధానాదితి వదంతి తదసత్ తథాసత్యపసక్తం సాధ్యాభావవద్వృత్తిత్వాంశే స.బం. ధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకవహ్న్య
భావాధాభావమాదాయలక్షణాసమన్వయసంభవాత్ ఇవ ఛిన్నమాత్రన్యాస్యాపాదితామతే సాధ్యాభావవ
౧౨ ద్వవర్వతాదౌ కాలికసం.బం.ధేన వహ్న్యభావాదిసత్త్వాత్తత్ర తత్సం.బం.ధేన తన్నిష్ఠాభావో రవదేర్ తత్ర ఇత్యేవేతి భావః । కాలి
కసం.బం.ధేన తత్ర వహ్న్యభావసత్త్వేపి ప్రతియోగ్యధికరణభూతవహ్న్యవచ్ఛేదేన తత్ర తత్సం.బం.ధావచ్ఛిన్నప్రతియో
గితాకతదభావస్యాపి సత్త్వాత్ తు ఇత్యవిశేషణతావిశేషసం.బం.ధేన వృత్తిఘటత్వసామానాధికరణ్యసం.బం.ధావచ్ఛిన్నప్రతి
యోగితాకధూమాభావవ్యావృత్తితాదృశ్యసామానాధికరణ్యసం.బం.ధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకవహ్న్యభావాదేర
త్రత్రధూమసామానాధికరణ్యాయామపస్య సకల సాధ్యాభావవద్ధికరణం । హేతురపి తస్య ధూమామాధికర
ణత్వేపి సత్త్వాత్ తత్ర హేతుచ్ఛేదకవిధానాయాపి లక్షణాన్తమస్వయసంభవః అత్ర తాభావమాదాయ తదసంభ
వో దర్శితః తత్ర వసేయః । విశ్వనాథవిశిష్టాభావస్య విశేష్యాభావవిశేషణాభావాభ్యాం మతి రిక్తత్వేపి దో
షాసంగతిరిత్యాహ తత్రాపి కాలికసం.బం.ధావచ్ఛిన్నాభావమాదాయ దోషవారణాసంభవాత్ తత్ర

తియోగితావచ్ఛేదకసంబంధేనైవ ప్రతియోగివైయధికరణ్యం। వివక్షితం। ప్రతియోగితా చ హేతుతావచ్ఛేదకసంబం
ధావచ్ఛిన్నత్వేన। విశిష్టవ్యభిచారవారణాయ తద్ధూమాదౌ। హేతుతావచ్ఛేదకసంబంధేన ప్రతియోగివైయధికర
ణ్యప్రవేశే తు అతివ్యాప్తి లక్షణే పక్షే యాగాదవమేవ లక్షణఘటకతారూపచ। ధూమత్వం॥ ఏతేన [illegible] లక్షణస్య
వ్యాపకతాఘటకతయా సాధ్యాభావవద్వృత్తిత్వాభావప్రతియోగిత్వమేవ విశిష్టం తల్లక్షణఘటకం
ధూమవాన్ వహ్నేరిత్యాదౌ ప్రమేయత్వాదినా వహ్న్యభావస్య సాధ్యాభావవ్యాపకత్వేపి న క్షతిః యద్ధూ
మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావత్వం సాధ్యాభావవ్యాపకతావచ్ఛేదకం తద్ధూమవత్వస్య లక్షణత్వాత్
ఏవం చ హేత్వభావే ప్రతియోగివైయధికరణ్యం నివేశ్యతే వ్యాపకతాలక్షణే ప్రతియోగివైయధికరణ్య
నివేశే కపిసంయోగీ ఏతద్వృక్షత్వాదిత్యత్ర సాధ్యాభావవద్వృత్తిహేతుమత్త్వాభావప్రతియోగితాయా
వ్యాపకత్వసంభవేనాతిప్రసంగః వ్యాపకతాఘటకహేతుతావచ్ఛేదకసంబంధేన సాధ్యాభావవద్వృత్తిత్వమ
భావే నివేశ్యతే తేన వహ్న్యభావవత్తాదిసంబంధేన ధూమవదాదిత్యత్ర [illegible] భావస్య వృత్తావపి ధూమాభావాదేః సాధ్యాభా
వవ్యాపకతాక్షతిః సత్తావాన్ జాతేరిత్యాదౌ సాధ్యాభావవతి హేతుతావచ్ఛేదకసంబంధేన వృత్తేరప్రసిద్ధ్యా వ్యా
ప్తిః లక్షణాసంభవాపి దోషః। అత్ర తావద్ హేతుతావచ్ఛేదకసంబంధేన హేతుమత్తావచ్ఛిన్నప్రతియోగ్యవృత్తిసంబంధేన హే

గదా వ్యాప.

త్వాభావవత్తా గ్రహః ప్రతిబంధకః తాదృశసంబంధేన సాధ్యవత్వావచ్ఛిన్నాధికరణావృత్తి సాధ్యాభావాధికరణ కరణం యత్త్వం.
తదవచ్ఛిన్నత్వమేవ సాధ్యాభావవద్వృత్తితావచ్ఛేదకత్వం. ఇత్థం చ సత్తావాన్ జాతేరిత్యాదౌ ఏతాదృశ ధర్మం చాతి తద్భావ
త్వావచ్ఛేదకమేవ తద్ధర్మం. ద్రవ్యత్వాభావత్వావచ్ఛేదకమితి లక్షణసమన్వయః. ఇత్థం చైతద్వ్యాపకత్వార్థం పిపఠిషు యోగా
దిత్యాదౌ కపిసంయోగాభావత్వావచ్ఛిన్నాధికరణతాప్రసిద్ధ్యా కపిసంయోగాభావత్వస్య సాధ్యాభావవ
౧౨ ద్వృత్తితావచ్ఛేదకత్వాత్ అతివ్యాప్తివారణాయ నిరవచ్ఛిన్నత్వం ప్రతియోగినైయత్యాధికరణత్వవిశేషణం. తథా చ
సంయోగమేవ నాధికరణతా వ్యాభావస్య నాధికరణం భిన్నత్వస్య అవచ్ఛేదకత్వాత్ కపిసంయోగాభావాదేస్తద
ధికరణతాయాం అవ్యాప్యవృత్తితయా తదభావస్య సాధ్యాభావవత్త్వాసత్త్వేనేతి వ్యాప్యత్వం నాధికరణతాభావస్య
భావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వమేవేతి విశేషణతావిశేషణ తద్వ్యత్వం. సాధ్యాభావవత్త్వవిశేషణాద్యర్థమితి తాదు
ఏవం చ సత్తావాన్ ద్రవ్యత్వాదిత్యాదౌ హేతుభావస్య అవచ్ఛేదకః ప్రతియోగ్యవచ్ఛిన్నప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వ
భావ భావత్వేనైవ సాధ్యాభావవత్తా వ్యాప్తిరితి పూర్వపక్షోపసంహారః తత్ర సత్తావత్తా సాధ్యాభావవత్తా సంబ
వస్తుప్రతియోగితావచ్ఛిన్నాధికరణావృత్తిత్వమేవ హేతుభావవిశేషణం తథా చ లక్షణఘటకం తుసాధ్యా
భావవ్యాపకత్వమిత్యభిప్రాయేణ వక్ష్యమాణప్రకారేణ తల్లక్షణపరిష్కారే సకలలక్షణమేవ పరిష్కార

గ్రాసనా ౧

సం భవాదితి కృతం పల్లవితేన ॥ సాధ్యవద్భిన్నేతి విశేషణాదవయవాదాయ అవ్యాప్తిం పరిహరతి అత్రేతి సాధ్యవత్త్వావచ్ఛి
న్నప్రతియోగితాకత్వమితి సాధ్యతావచ్ఛేదకావిశిష్టసాధ్యవత్త్వపర్యాప్తప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాకత్వమిత్యర్థః
తేన వహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యాదౌ తత్తద్వహ్నిమత్త్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకభేదమాదాయ న దోషః తాదృశభేద
ప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాయాః స్వత్వావచ్ఛిన్నస్వవత్త్వపర్యాప్తత్వం తత్పర్యాప్తి బలలభ్యం అన్యాదిపదసమభివ్యాహారల
భ్యం. నన్వాదిపదసమభివ్యాహారలభ్యస్వత్వాదృశపదపదసమభివ్యాహారలభ్యస్వాప్యస్వయుతావచ్ఛేదకధర్మా
వచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావగర్భితత్వవత్త్వేన ప్రతిబంధకత్వాదితి భావః। వ్యాప్తి బలలభ్యమిత్యస్య ధాం శ్య
తల్లక్షణావాక్యఘటకవాయమితి సూచితం తాదృశసమభివ్యాహారలబ్ధేతి తత్ప్రతియోగితాకాభావవత్వం త్రయోర్ద్వైల
తి ప్రసం. నం. సూచయతి నహి భవతీత్యత్ర మానాభావాత్ స్వపదసమభివ్యాహారలభ్యేతి విశేషః తదభావతత్ప్రతియోగితాకాభావవత్ [illegible]
త్రయోర్ద్వైరల ఘటేపి పటఘటాదిభేదవత్త్వేన తాదృశస్వపదసమభివ్యాహాపత్తేరితి భావః తథా చ ఘట ఇత్యాదౌ ప్రతియోగా
కత్వ యోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛేదకీభావసమ్బన్ధాభావ అన్యాదిపదేన ప్రత్యాయ్యతే అస్య యోగితావచ్ఛేదకస్య ప్రతి
యోగత్వవృత్తికేన ధర్మేణేతి ప్రకారేణ యత్ర తత్ర యత్ర ఘటో న ఘటో నో ఇతి న యోగత్వాదానుస.
భవాన్విల ఇతి ఘటపటాదౌ ఇత్యాదౌ ప్రాచీనమతే సంపన్నః ప్రతియోగిత్వమర్థః అత్ర చ ప్రశస్తే తాదృశఘటత్వా

త్వవిశిష్టే

దివిశిష్టస్వఘటాభావచ్ఛిన్న[illegible]యోగితా[illegible]సం.బ.ధేనాభావంయః । అథవా కేవలాధేయత్వమేవ ఘటస్య సంబంధః
ధర్మిపారతం. త్రైగాంఘటతాపాదారోపఅవచ్ఛిన్నత్వసం.బ.ధేన తత్రాభావయోపసమాన[illegible]త్వేన[illegible]పదత
సహస్వసత్రపారతం. త్రైగాన్యవంయస్యవృత్తిసిద్ధతావత్ప్రతియోగినిత్యస్యవృత్తిత్వెత్రైగాన్యవస్యపదార్థ
సదేశభేదేరూపకతాసం.బ.ధేనాభావయః ఘటపాదాత్మాదాదిరూపకతాసం.బ.ధేనఘటత్వావచ్ఛిన్నప్రతియో
గితావిశిష్టాలక్షణాయాఘటాదివదాధర్మః తత్పురుష[illegible]పూర్వపదస్యతత్రద్విత్వే[illegible]. తాదృశవిశిష్టలా
౨౪ క్షణికతావత్రాదృశఘటాదివదాధాన్యాభేదసం.బ.ధేనభేదలభ్యయః [illegible]మతేఘటాదస్య ఇత్యాదావస
యోగిత్వం. వంచమాధర్మః తత్రచప్రకృతధర్మనాఘటత్వదివిశిష్టస్వవృత్తిఘటత్వావచ్ఛిన్నరూప
కతాసం.బ.ధేనాభావయః అనయోగితాయాప్రత్రయత్వసం.బ.ధేనభేదేనాభావయః ॥ సమానకృతేచఘట
త్వావచ్ఛిన్నరూపితాసయోగితావిశిష్టపూర్వపదస్యలక్షణాత్వస్యాభేదసం.బ.ధేనభేదేఅభావయః । తాదా
అనేనం.సాధ్యవదన్యవృత్తిత్వమిత్యత్రాదృశలక్షణావాక్యార్థ[illegible]సయోగితాసం.బ.ధేనతాదృశప్రతియో
గితావిశిష్టవినిహితస్యదృశోసయోగితావిశిష్టవిశేషితోవాయోగిభేదస్యదవృత్తిత్వమేవప్రతియ
తే తథాచాసమిత్యపిశ్చాత్ప్రతిబధ్నాసాయాం. తాదృశలక్షణాభిధానే అథాకే. తదప్రసంగః తాదృశప్రతి

స్వరూపేణ

యోగితాసంబంధేన తాదృశాసయోగితాసంబంధేన వా సాధ్యవద్భిన్నేపి తద్భేదవదవృత్తితాదృశాభావాన్నోక్తదోష
వాఘువేగానుమితిహేతుత్వాదితి చేన్న యాదృశవ్యాప్తిజ్ఞానస్యానుమితౌ హేతుః తస్యా ఏవ వాచ్యత్వా
త్వాత్ తస్యాశ్చ బ్రహ్మబోధావిషయత్వేపి తస్యా లక్షణే వివక్షితాదృశవ్యాప్తివిషయత్వే నామసంబంధేన తథా నస్య
వతాదృశతాత్పర్యేణాసహ్యత్వాత్ తాదృశాభావబ్రహ్మబోధస్యాపి నిరుక్తబుద్ధివిషయత్వం ప్రసక్తత్వాత్
ప్రత్యేకం ప్రమే [illegible] టః పటః ఘటత్వాదిమదన్య ఇత్యాదివాక్యస్య ప్రమాణత్వాత్ పటః ఘటత్వాదిమ
దన్య ఇత్యాదివాక్యస్య ప్రమాణత్వాత్ ఉక్తవియతావచ్ఛేదకరూపితం పారిభాషికం వ్యవచ్ఛిన్నత్వప్ర
తియోగితాయాం భాసతే తస్మిన్ యత్ సాధ్యవదన్య ఇత్యాదౌ మతుబర్థప్రతియోగితావచ్ఛేద
కస్య సాధ్యసంబంధస్య సాధ్యే విశేష్యతయా నయతయావచ్ఛేదకత్వేపి నిరుక్తలక్షణవాక్యప్రసిద్ధిః
పారిభాషికం తదవచ్ఛిన్నత్వం చ తద్భిన్నసంబంధేన భావిత్వాయా యాప్రతియోగితా తదవచ్ఛేదకతావే
భావకూటవదవచ్ఛిన్నత్వం ఏతాదృశావచ్ఛిన్నత్వస్య చ సంబంధతయా నివేశనీయత్వం ప్రాప్తత్వాన్న
రూపేణ తత్ తస్య యోగితావచ్ఛేదకత్వేపి నక్షత్రసంబంధజ్ఞానస్య విశిష్టబుద్ధావిశేష్యత్వ
త్వాత్ అనుమితింప్రతి చ సాధ్యవన్నిష్ఠప్రతియోగితాయా వగాహిజ్ఞానస్య వకారణం హేతుపాఠే తు సాధ్యసం

గదావ్యాప.

బంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితావగాహిజ్ఞానమిత్యనుమిత్యౌపయికవ్యాప్తిశరీరే తాదృశాభావప్రతియోగితా
నవచ్ఛేదకం. ఘటత్వాదినా తద్ఘటాదిత్యాదౌ విశేషదర్శనానుమితేః ప్రామాణ్యేఽపి త్వేన ఉక్తసాధ్య
భాషికావచ్ఛిన్నత్వమేవానుమిత్యౌపయికవ్యాప్తిఘటకం. తాదృశగుణవ్యాపకతావచ్ఛిన్నసాధ్యతాంశావగాహనస్య
కేవలాన్వయిసాధ్యకానుమానస్థలే తాదాత్మ్యాదిసంబంధస్య సంబంధతాయామేవావచ్ఛిన్నత్వం. వ్యాప్తి
౧౫ శరీరే ఇవేశఘటితం తత్తిసమానః॥ ॥సాధ్యసామానాధికరణ్యాధికరణత్వమిత్యేతత్ సంక్షిప్తం
యదితదధికరణవృత్తిత్వరూపమసామానాధికరణ్యం. ఇవేతి తదా ద్రవ్యం సత్త్వాదిత్యాదావతివ్యాప్తిః
సత్తాయాః ద్రవ్యాత్మకాధికరణవృత్తితయా తాదృశాసామానాధికరణ్యాధికరణత్వాత్ తదధికరణ
వృత్తిత్వస్యాసామానాధికరణ్యావధారకత్వేఽపి. తదవచ్ఛిన్నవానాం లక్షణోపదర్శితతత్తద్వ్యాప్యత్వం సాధ్యమితి అస
మానాధికరణం. యత్కిఞ్చిత్సామానాధికరణ్యావచ్ఛిన్నాధికరణధర్మకత్వే ద్రవ్యం. సత్త్వాది
త్యాదావతివ్యాప్తిః ద్రవ్యత్వాదిసత్తాదావధికరణాధికరణత్వవిరహేణ యత్కిఞ్చిదవచ్ఛిన్నత్వాదిరూపసాధారణసంఘ (శ్రీరామ)
టనత్వాత్ ద్రవ్యత్వాదితాదాదవ్యాప్తిప్రసక్తేః ద్రవ్యత్వాద్యధికరణతాదత్తదధికరణాధికరణ
త్వపరతయా తత్పదం వ్యావర్త్య యదధికరణేతి యదధికరణాధికరణక. సాధ్యం తత్వాధికర

(ధికరణ).

ణాత్వస్య వ్యాప్తిత్వే వ్యాప్తివిశిష్టపక్షధర్మతాయా అనుపపత్తేః విశిష్టపరామర్శస్యానుమితిహేతుత్వాద్వా నాహ॥ యత్తు తత్త్వాశ్రయసమే
స్తత్తద్వ్యధికరణతద్భావప్రతియోగిత్వమిత్యర్థః యత్తు తయోరైక్యం. చైత్రాద్యయోర్యత్త్వతత్త్వఘటత్వం. సాధ్యాభావాధికరణ
పదార్థేనోపహితసాధ్యాభావత్వం యత్ సాధ్యాభావాధికరణం. స్వాధికరణత్వభూతయత్త్వం. సాధ్యవృత్తిత్వాభావః తత్ప్రతి
యోగిత్వం. తత్ప్రతియోగికోటిప్రవిష్టాధికరణత్వం. సాధ్యాభావాధికరణత్వం యత్ప్రతియోగితాయాం. యత్ సాధ్యాభావప్రతియోగితా
త్వసం. బంధేనయదవచ్ఛేదకం. తద్వృత్తిత్వమితి యావత్ వహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యాదౌ సాధ్యాభావప్రతియోగితా
వః తదియప్రతియోగితాయాముక్తసం. బంధేనావచ్ఛేదకీభూతా విశిష్టవృత్తిత్వాధికరణత్వం. ధూమవానగ్నేరితి లక్ష్య
అభా ణాసమన్వయః అత్ర సాధ్యాభావప్రతియోగిత్వం సాధ్యతావచ్ఛేదకసం. బంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకా వహ్నిమాన్ ధూ
మాదిత్యాదౌ సర్వత్రాపి సమవేతత్త్వాభావమాదాయ సముపపత్తేః తత్రాపి సత్త్వానవచ్ఛిన్నాయత్త్వాదిత్యాదౌ సా
ధ్యాభావవ్యాసమవేతత్వప్రతియోగితావచ్ఛేదకాధికరణతద్వృత్తిత్వాభావ వ్యాప్తిః వహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యాదావ
పి ధూమాదేః సంయోగేన వహ్న్యభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకపర్వతాదివృత్తిత్వాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకపర్వతాదివృత్తిత్వాదవ్యాప్తిః
సాధ్యతావచ్ఛేదకవ్యాపకీభూతాభావత్వేనైవ నవమిత్యాశయేన ప్రతియోగితానిరూపకసాధ్యాభావత్వేనేతి ౮॥ ఉపక
త్వమిహసాధ్యాభావత్వేయత్తావచ్ఛేదకత్రాహ్య. తేన వహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యాదౌ మహానసాదిః పర్వతీయవహ్న్యభావే

యత్వాం రూపకత్వపరావ్యాప్తిః ఏవం సాధ్యతావచ్ఛేదకసం. బం. ధేరాధేయతా రవేశ్యరయాన్యతేనా యసమాన్యాధికరణ మహాకాలా
న్యతరత్వావచ్ఛిన్నాకాశ నిష్ఠ కాలికసం. బం. ధావచ్ఛిన్నత్వ తత్వావచ్ఛిన్నాధేయతా రూపకత్వపరాతివ్యాప్తిః తాదృశాధేయతా
రూపకత్వ ప్రత్యాధికరణత్వమవిశిష్టం తదా రూపకత్వమాత్రం విష్ణుప్రభృతమేతావతాః సత్వావచ్ఛిన్నావతి వ్యాప్తి రాశం
కాతత యాం వృత్తిరావిసామాన్యాభావ వ్యాప్తి ముక్తరతి సాధ్యవ [illegible] వ్యక్తి వారణాయ రూపకత్వ కరణాస్పదం తద్ధర్మః
ఉత్రాధికరణావృత్తిత్వం హేతుతావచ్ఛేదకసం. బం. ధేరస్రావచ్ఛిన్నాధావచ్ఛిన్నమాన ధూమాదివ్యాప్తా వహ్ని నిష్ఠాధేయత్వ
౧౬ రూపక [illegible] సావవయవాదౌ ధూమాదేః సమవాయేన వృత్తిత్వ వ్యాప్తిపత్తిః ఇత్థం. సత్తావాన్ద్రవ్యత్వాదిత్యాదావవ్యాప్తిః
సాధ్యనిష్ఠాధేయతా రూపకాధికరణే సామాన్యాభావ హేతుతావచ్ఛేదకసం. బం. [illegible] ధాత్వకసమవాయసం. బం. ధేరవృ
త్తిత్వ నిష్ఠః ఏవం ద్రవ్యం విశిష్టసత్వావచ్ఛిన్నావపవిశిష్టసత్వాదేః సత్వావచ్ఛిన్న [illegible] తయోః సాధ్యనిష్ఠాధేయతా
రూపకాధికరణ [illegible] గుణాదివృత్తిత్వాధికరణతావన్ సమవాయదవ్యాప్తి [illegible] రి తత్వతోః [illegible] ధర్మమాహ
సాధ్యనిష్ఠేతి ఉత్రాపి ధూమాదేర్హాపవారణాయ సాధ్యతావచ్ఛేదకసం. బం. ధావచ్ఛిన్నత్వేనాధేయత్వం విశేష్యత్వం ఏ
వమధికరణత్వమప్యవిశిష్టం తాదృశాధేయతా రూపకత్వవ్యాపకత్వేనాభావే విశేష్యతా దృశాధేయత్వ
రూపకవృత్తిత్వమాత్రం తేన ధూమవాన్వహ్నేరిత్యాదౌ వహ్న్యధికరణత్వసామాన్యాభావసాధ్యనిష్ఠాధే

యత్తాదృశరూపపక్షప్రదానాదివృత్తిత్వాదతివ్యాప్తిరతో వ్యాపకతావిశేషః వ్యాపకత్వం చ తద్వన్నిష్ఠాత్యన్తాభావప్రతి
యోగితానవచ్ఛేదకత్వం స తు తద్వన్నిష్ఠాత్యన్తాభావాప్రతియోగిత్వం సర్వస్యైవ తథావిధద్విత్వావచ్ఛిన్నాభావప్ర
తియోగితయా తదప్రసిద్ధేః స వా తద్వన్నిష్ఠాభావప్రతియోగితానవచ్ఛేదకధర్మావచ్ఛిన్నత్వం తాదృశప్రతియో
గితానవచ్ఛేదకీభూతాభావత్వవ [illegible] కమాదాయ వహ్న్యధికరణత్వసామాన్యాభావస్యాపి ధూమనిష్ఠ
త్వే యత్తాదృశరూపవత్త్వవ్యాపకత్వం యం ధూమవాన్వహ్నేరిత్యాదావతివ్యాప్త్యాపత్తేః అనవచ్ఛేదకత్వం చావచ్ఛే
దకతావ్యాపకతానధికరణత్వం అతో నాభ యత్ర వహ్నిదమాదాయ దోషః । అథవా యద్ధర్మాధికరణ
తాసామానాధికరణ్యాభావత్వం సాధ్యతావచ్ఛేదకీయతాదృశరూపవద్వృత్తిత్వం తాభావప్రతియోగితానవచ్ఛేదకం
తత్త్వమేవ సముదాయార్థః అతో భావత్వాధికరణవ్యాపకతామాదాయ న దోషః । అధికరణతా
విశిష్టతు తావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నా (తేన వహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యాదౌ వహ్న్యధికరణధూమావ
యవాదౌ ధూమాధికరణత్వసామాన్యాభావాసత్త్వేఽపి న క్షతిః ధూమవాన్వహ్నేరిత్యాదౌ యత్తిం
చ వహ్న్యధికరణత్వాభావస్య ధూమాధికరణత్వవ్యాపకతయా అతివ్యాప్తిరాశంక్య సా
మాన్యపదం తథా చ తాదృశాధేయతాదృశరూపకత్వవ్యాపకాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం య

గదావ్యప.

స్వాపావభిన్నాధికరణతాత్వం యత్స్వాపావభిన్నాధికరణతా తాపవభిన్నాభావత్వం వా తాదృశాధేయతావ్యాపకత్వవ్యాప
కతావచ్ఛేదకం తద్రూపవత్త్వం వ్యాప్తిరితి ఫలితార్థః। తేన ధూమవాన్ అధికరణత్వవ్యాపకీభూతవహ్న్యధికరణత్వధూ
మాధికరణత్వోభయసామాన్యాభావప్రతియోగితాయాః వహ్న్యధికరణత్వసామాన్యే సత్త్వేऽపి న వ్యాప్తిః యదధి
కరణతామాత్రే వైశిష్ట్య ద్రవ్య-గుణాన్యతమాన్యత్వవిశిష్టసత్తావదిత్యాదావవ్యాప్తిః ద్రవ్యత్వాధికరణనిరూపితాహి
త్వాధికరణతాత్వావచ్ఛిన్నాభావసత్త్వాదతో యత్స్వాపావచ్ఛిన్నేతి హేతుత్వాభావస్య వ్యాపకతా। వైశిష్ట్య వ్యాపకతా శరీ
౧౨ రే హేతుతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నం తద్వృత్తిత్వం [illegible] వేశ్యం। అన్యథా వహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యాదౌ సాధ్య
నిష్ఠాధేయతావ్యాపకాధికరణతా ప్రదానే ధూమావయవత్వాభావస్య కాలికసంబంధేన వృత్తేరవ్యాప్త్యాపత్తేః। తథా చ సతి
సత్తావాన్ ద్రవ్యత్వాదిత్యాదావవ్యాప్తిః సాధ్యనిష్ఠాధేయతావ్యాపకాధికరణత్వే హేతుతావచ్ఛేదకసంబంధేనావృత్తేర
ప్రసక్తేరతో హేత్వధికరణతాభావస్య వ్యాపకతా ఘటితమేవ తల్లక్షణం। కృతం తథా చాధికరణతాయా వి
శేషణతావిశేషేణ వృత్తిమత్త్వయా తేన సంబంధేన తద్వృత్తిత్వం నివేశ్యమతో న దోషః పూర్వకల్పవత్త్వాదిత్యే శ్రీరామ
చ మాహ తేనేతి న దోష ఇతి సామాన్యతో హేతుతావచ్ఛేదకసంబంధేన వృత్తేరప్రసిద్ధ్యా వప తత్సంబంధావచ్ఛిన్నధియా

తా

తద్వృత్త్యధికరణతాయాః ప్రవేశప్రసక్త్యా యా అభావస్య సాధ్యాధికరణతావ్యాపకత్వాదితి భావః సాధ్యవైయ్య
ధికరణ్యస్యావచ్ఛేదకధర్మే వైశిష్ట్యప్రకారః పాఠే కృత్యం అతఏవ ద్రవ్యత్వ సాధ్యవైయ్యధికరణ్యమితి స్వరూపమావేతదుపాదానం
మపి సాధ్య[illegible]ధికరణస్యాధికరణత్వమిత్యర్థః లక్షణాద్యంశాద్యా స్వపరామర్శః గతః అసామానాధి
కరణ్యవైయ్యధికరణ్యయోరధికరణభేదఘటితత్వేన తాదృశలక్షణయోరధికరణతాత్వంశఘటితత్వేన
అప్రవేశాదేవ అధికరణతాభ్యంశవత్ప్రవేశాభిధేయత్వే తత్రాదృశాయాం సంగమనీయమితి అధికరణతాత్వం
సాధ్యమితి అత్ర ప్రతియోగితవమితి అధికరణస్యాధికరణతాభావరూపతయా తద్ఘటితాధికరణ
తాత్వం న పరిత్యజ్య సాధ్యసామానాధికరణ్యాభావ సాధ్యవైయ్యధికరణ్యాభావయోరేకైకస్యాపత్తేరితి
భావః అసామానాధికరణ్యస్యాధికరణతాభావస్య ఖండితస్య సామానాధికరణ్యాభావఘటితత్వ
యా రవైయ్యధికరణ్యమిత్యత్ర ప్రతియోగితవేన తత్ప్రతియోగి తదప్రవేశయోరధికరణతాత్వం పరిత్యజ్య
యః సాధ్యసామానాధికరణ్యాభావ సాధ్యవైయ్యధికరణ్యాభావరూపద్వయం లక్షణద్వయం సాధ్యాధికరణేత్య
ధికరణత్వమిత్యాదేస్తత్రాప్రవృత్త్యా [illegible] త్వాద్వ్యాప్తివారణాయ అవచ్ఛిన్నప్రతియోగితాలక్షణే స్పష్టార్థస్య

గదా వ్యాప.　　　　ద్వయం　　　　ధ

థ.చిదప్యసత్తాదరాసంభవాత్తదనుమానానుపపత్తిరితి యద్యప్యతాదృశసాధ్యకస్థలే తత్రాసంగతముక్తం తథాపి
వర్ణ్యవ్యాప్తిలక్షణే ధర్మమాహ సాధ్యత్వాదిరితి లక్షణాద్వయస్యావ్యాప్తిరితి శేషః తదాప్యభావ ఇత్యేతేన ప్రథమలక్షణే ధర్మ
కథనం ఏవం చ సాధ్యా[illegible]ధికరణాధికరణత్వ సాధ్యం యదధికరణాధికరణం తద్వ్యాప్యత్వే తదుత్తరత్వప్రతీ
యమానత్వం సాధ్యపదోత్తరమన్యత్వాదితద్భావః ప్రత్యాయ్యత ఇతి ప్రథమలక్షణే ధర్మసాధకత్వం సాధ్యాధి
కరణాధికరణత్వమిత్యస్య సాధ్యాధికరణాధికరణత్వప్రవేశే పదసమాసే త్వావత్తద్ధర్మాభావో
౧౮ [illegible] పూర్వత్వాయయుతం తచ్చ తథా సాధ్యపదోత్తర[illegible] పాత్రేణ భవ సమస్య మానపదపూర్వ
పతితస్య సాధుత్వాత్ అన్యధానుపపత్తి దాచిత్రాదిపదోత్తరముపస్థితే పాతాపత్తేరితి వాచ్యం సంస
బంధికాధ్వాధికోత్తరముపస్థితసముదాయ [illegible] సమస్తవానసమ్మతే [illegible] మధ్యే పాతస్యా
పి సాధుత్వ సంపాదకత్వాత్ అన్యథాసుపాధికరణత్వం సాధ్యాభావవదవృత్తిత్వమిత్యాదావధికపాధి
కరణతాభావ[illegible]వృత్తిత్వాభావప్రత్యయాను[illegible]పపత్తేః నహి తత్రాధికరణత్వాదిపదానాం సుపా
దిపదైః సమాసేతాదృశార్థప్రతీతిరుపపద్యతే అధికరణత్వాదిపదయోః ప్రతీతివిశేష్యభూతాభా　　శ్రీరామ
వేన సమమేవ సుపాదిపదసమభిభాహారాత్ సమస్యమానపదప్రతిపాద్యతావచ్ఛేదకశాబ్దబోధే విషయతాప

(సాధ్యాభావవ

రపదార్థాన్వయిత్వేనాబహుపదార్థస్య ఇత్యుక్తౌ రాజపురుషే తత్పురుష సమాసాపత్తేః। ఏవం చాన్వయితా
వచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వావచ్ఛిన్నవృత్తిత్వాన్తాధికరణాసామానాధికరణ్యవద్ధర్మాధికరణాపదార్థః స్వ త [illegible]
స్వబోధకసమాసఘటకపదాధికరణాపదత్వం ప్రాథమికసమాసానంత్యపర్యంత సాధ్యే క్తాదేయతాఽవ
వశాధికరణత్వవృత్తితాదృశాపదప్రథమలక్షణాపత్తేస్తత్ర యథాసంఖ్యం తద్విసాధ్యే అధికరణ
రధికరణాంత్వవత్తేన్ప్రతిపాద్యతే తథాహి ఆధేయతాఽఽరోపకాధికరణవత్ధికరణాపదత్వం
త్వే అధికరణాధికరణాపత్తేరధికరణాపదత్వం అధేయతాఽఽరోపకం సాపత్తేతి వ్యుత్ప
త్త్యధికరణాంశవ్యచ్ఛేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకాభావతాదృశావశ్యతాకాధేయతాకత్వేనాన్వయపదాద్యో
భయవృత్తిబహువ్రీహివిగ్రహవాక్యాద్యత్ర [illegible] వ్యధికరణవిశేష్యవిశేషణాభావాపత్త్యభావాదః తత్పుర్వవిశే
ష్యవిశేషణాభావేనత్ప్రత్యయాధికరణాపత్తేర్విగ్రహవాక్యవ్యుత్పాదనసంబంధిత్వేన విశేషణాత్తి
త్తాదిప్రత్యయప్రయోగసంబంధిత్వేన యత్పదార్థస్యాధికరణత్వప్రత్యయత్వవిగ్రహవాక్యాదన్యపదా
ర్థాకాధేయతాఽఽరోపకాపత్తవచ్ఛేదవత్త్వేనాధికరణప్రతీతేః। ఏవం చ సాధ్యం యదధికర

గదా॰ వ్యాప॰

ణోరధికరణయో॰ యదధికరణయోర్నిష్ఠభేదప్రతియోగి[illegible]గతావచ్ఛేదకీభూతో రూపద్వయతాదాధేయతావదితి
వ్యాప్త్యత్వాత్సాధ్యాధిష్ఠానాధేయతారూపద్వయావచ్ఛిన్నభేదవదధికరణావృత్తిత్వం సాధ్యాధికరణాధికర
ణత్వశబ్దేన ప్రత్యాయ్యతే తదభావవత్సాధ్యవదన్యోత్తరస్య నైపదమేవ తదా స్యాదితి వృత్తిమత్త్వ లక్షణార్థ
మాహ సాధ్యవత్స్యాదితి తథాచ సాధ్యాధికరణాధికరణం ఆధేయతావద్రూపవతః యద్యపి వ్యాప్త్యత్వాత్సాధ్యా
౧౬ ధికరణాధికరణత్వశబ్దేన సాధ్యాధికరణావృత్తిత్వం ప్రత్యాయ్యతే తదభావస్య వృత్తియస్యచేతి ఉక్తశబ్దస్య తద
ర్థానువాదకత్వేతి భావః పూర్వోక్తాం సంవలితం తేత్రితి గ్రం॰ థ॰ వ్యాపకస్య తత్ర తేప్యదినా యథాతత్కైవల్యాన్వయి॰ వ్య
స్యమాన్ధూమాదిత్యాదౌ వ్యాప్తిసిద్ధి[illegible]త్వకే[illegible]ప్రసిద్ధమలక్షణత్వే కేవలాన్వయిని వ్యాప్తిహేతుం పూర్వయ
తి సాధ్యత్వాదినా అప్రసిద్ధిత్వా[illegible]సాధ్య॰ స్థైయత్వాన్ రూపవత్సామాన్యచ్ఛేదవైశి[illegible]సాధ్యప్రసిద్ధిర్[illegible]గ్రాహ్యప్రాయత్వా
హేతాయత్వికి॰ చ రూపవత్త్వేన వైశిష్ట్య తాదృశ[illegible]ధికరణా[illegible]హేతోర్వృత్తే రవ్యాప్తిభావాన్ సాధ్యవత్త్వవత్ ప్రాగ్భావ
ణోక్తమె నానానావృత్తిత్వసాధ్యస్తత్త్వం॰ తత్[illegible]వ్యాప్తిస తావద్ధూమమాత్రే తత్త్వశక్యం॰ యథా లక్షణం స్వ్యకతాస॰ సాధక
మత్వాదూమమిత్యస్వావలక్షణాత్వాభిప్రాయకం నాసాకమద్వృత్తివద్వ్యావచ్ఛిన్నానావృత్తిసాధ్యకా ఇతి ఆశంక్య ధ్యాస॰ భవమ
వ్యాప్తిమోర్ధాత్వైత్తవృత్తిమేయావచ్ఛిన్నానేతత్వాదిత్వాదావచ్ఛిన్నానాంశత్వావ్యాప్తివిరహోపకక్షతిః అతఏవాన్యైరానా ధిక

రణం కేన వస్త్రితి వస్తుతి అత్ర వా నా సా వృత్తి సాధ్యక ఇత్యా [illegible] మిత్యో వ్యధికరణ ధ్వంస వృత్తి సాధ్యతావచ్ఛేదకక
ఇత్యర్థః। అత్రావ్యాప్తిమాశంక్య పూరయతి వక సాధ్యత్వాదినా ఇతి। తేనాన్యయానురోధాత్వంత్తి। చితాద్ధర్మవిశిష్టాధి
యతానిరూపకతావచ్ఛిన్న [illegible] ఛేదనివేశాభిప్రాయేణ సాధ్యనిష్ఠాధేయతానిరూపకసామాన్యభేదా
నివేశే చ కేవలాన్వయిన్యవ్యాప్తిరేవ దోష ఇతి ధ్యేయం। కపిదితి వృత్తివృత్తిత్వ విశిష్టప్రవృత్త్వవస్త్రవృత్తిత్వ
దిత్వాదౌ అతివ్యాప్తిరితి విశిష్టప్రవృత్త్వస్య ఘటప్రవిత్వాతిరిక్తతయా వృత్తివ్యాదేసనధ్యాన్నాధేయతానిరూ
పకత్వసంభవాదితి భావః। ఆధేయతాయాం సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వనివేశే దోషః అధికరణతానిరూ
పకతావచ్ఛేదకస్సాధ్యాధేయతావచ్ఛేదకతయా వృత్తినిష్ఠాధికరణతానిరూపకతావచ్ఛేదకవృత్తివానిత్వ
విశిష్టప్రవృత్తిత్వాదేః వృత్తినిరూపితాధేయతావచ్ఛేదకత్వాదితి ధ్యేయం। వృత్తిమత్త్వలక్షణే [illegible] సాధ్యవత్త్వావచ్ఛి
న్నప్రతియోగితాకభేదనివే [illegible] శే ధూమాదావవ్యాప్తిః తత్తత్త్వ కేవలాన్వయిసాధ్యకావ్యాప్తిరేవ యుక్తం। చితాస్వ
ధ్యవత్త్వవిశిష్టభేదనివేశోభయత్ర ఏవావ్యాప్తిరితి విమూలాభిప్రాయం। స్వఘటయతి ద్విత్వత్వాదినా సా
ధ్యవత్త్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకభేద [illegible] సాధ్యవైయధికరణ్యవిశిష్టం తత్ సాధ్యవైయధికరణ్యపుటకత
యాం వివక్షితమిత్యర్థః। కేవలాన్వయి కేవలాన్వయిన్యవ్యాధికరణే కేతి ఏక వృత్తి సాధ్యకే విన త్రా

గదా వ్యాప.

వార్ద్రవ్యత్వాదావిత్యాదౌ ఏకస్య సాధ్యవత్తయాచ్ఛేద [illegible] స్యానిష్కసాధ్యవతి సత్త్వాదవ్యాప్తేరనానావృత్తి సాధ్యకేపి
ఏతద్వ్యాప్తి వృత్తి ంయా విశేషణవారైతత్వాదిత్యాదౌ వవ్యాప్త్యసంభవారణాయ వృత్తిసాధ్యకేతి సార్థకం తథా చవృత్తిం వ్య
లక్షణాభిప్రాయకత్వే ధూమ ఇతి వయాలంకారాధికరణకసాధకసాంవహన్యపలక్షణామి [illegible] తి భావః॥ [illegible] సామా
నాధికరణ్యాదధికరణత్వమిత్య [illegible] త్రసాధ్యసామానాధికరణ్యపదేన సాధ్యాధికరణ వృత్తిత్వాభావవిశేషణేపి ద్రవ్యం సత్త్వాదిత్యా
దావతివ్యాప్తి రసంభవతి సామానాధికరణ్యస్య వ్యాప్య వృత్తి తయా సత్తా దావపి గుణకర్మభేదే ద్రవ్యత్వాదిసామానాధికరణ్యాభావ
౨౦ సత్వాత్ కిం తు వహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యాదావవ్యాప్తిః స్యావయవావచ్ఛేదే ధూమ దౌ వహ్న్యాదిసామానాధికరణ్యాభావస
త్వాత్ సాపి హేతుతావచ్ఛేదకసంబంధేనయు క్తతయా తత్తదవచ్ఛిన్నత్వేనాభావం వివక్షవారయితుం శక్యత ఇత్యభిప్రాయేణ
తత్పదం తాదృశాభావవకరతయావర్ణయితుం సావర్ణభావమస్యమతమయమస్యస్తి కేచిత్తుతి హేత్వధికరణ ఇతి సప్తమ్యు
ధేయానాం విశేషమవచ్ఛిన్నత్వం తేనైవసంబంధేనేతి వృత్తి వ్యాధేయాంపి వృత్త్యవిశేషమవచ్ఛిన్నత్వం వృత్తిపదస్యసంబంధార్థక
త్వేఽపేదవవాదః ఒకాధికరణత్వపదస్యాధికరణత్వాభావే ఒభావమాత్రం వా యదృదనః స్వాత్తత్వా అవ్యాప్యవృత్త్యధి
కాధికరణతా యా అవ్యాప్యవృత్తితయా సత్త్వధౌ ద్రవ్యావచ్ఛేదేన సాధ్యసామానాధికరణ్యాభావాధికరణత్వాభా
వస్య సామానాధికరణ్యరూపత్వదభావస్యాప్రసక్తత్వాదతివ్యాప్తిస్తదవస్థైవేత్యధికరణం పదమధికరణం భేదవదర్థక

తంయావ్యాకరోతి తద్వృత్తి యద్వృత్త్యధికరణాంభేదేనాంలభావభేదాభావాత్వం. యోగా[illegible]దినా ధూమాధికరణావృత్తా
వృవభిన్నే యతః స. బ. ధా. తత్కరణాం తద్వృత్తి రూపాదిః ప్రవర్తత్వాదిమత్వం. యుక్తత్వాభావస్యస్వస్వవంయవావంయవా
వచ్ఛేదకధూమాదావతరమానతే యాధూమాదేస్తావృత్త్యాభావాసధికరణత్వం. దుష్టం. తథాపి తాదృశహేతుత్వధి
కరణావభిన్నత్వవిశిష్టాభావాసధికరణత్వస్యవవవక్షణే యస్యతే యాగదోషః రూపేవవర్తతే నవహ్నిమత్వం. యుక్త
త్వమితి వద్ధూమోపవర్తతే నవహ్నిమత్వం. యుక్తత్వమితి ప్రత్తత్వాసదయాత్పురవతావభిన్నత్వవిశిష్టః రూపితాయావహ్ని
మత్వం. యుక్తత్వాభావ్యప్యవిలక్షణాధి[illegible]కరణతాయారూపాదావేవోపనమాతలభావాధికరణతాయామేవ
వాలధికరణవిశేషావభిన్నత్వం. వైశిష్ట్యం [illegible]విధూమరూపయోరభిన్నత్వస్యభావస్యపర్యస్తావచ్ఛేదకావభిన్న
ధికరణతాఘటకతథాదోషః తాకరణసంభవాతదభయత్రహేతుతావచ్ఛేదకసం. బం. ధత్వవేశత్వయోరభేదః క్తమే
ణాదర్శయతి తేనేతి స్వవంయవేస. యోగెనావృత్తావప్త్వనవయః తథాచస్వవయావచ్ఛేదకసాధ్యవత్వం. యు
క్తాపసత్వానతదభావస్యాక్తతయాప్రథమతోహేతుతావచ్ఛేదకసం. బం. ధేనవేశిష్ట్యవంయవరూపస్వాధికరణ
వభిన్నసాధ్యవత్వం. యుక్తత్వాభావానధికరణత్వవిశేషణాన్ స. యోగెనధూమహేతౌకస్యాపిసాధ్యస్యాప్య
నస్యాదితిభావః యద్యపితాదృశసం. బం. ధశ్వేశపివహ్నిమత్వం. యుక్తత్వాదేః కాలికావృత్త్యతయా ధూమా

తావతా ౬

సదావ్యాప.

దావృత్తిత్వే కాలావచ్ఛేదేనవచ్ఛిన్నపత్వం. యుక్తం తదభావవృత్తేః పర్వతాదేరపి కాలోపాధితయా తాదృశాభావావచ్ఛేదకతాయా
దవ్యాప్తతాదవస్థ్యం. తథాపి ఇదానీమితి ప్రతీతేః యథా మహాకాలస్యావచ్ఛేదకత్వాదిహేతి ప్రతీతేః యథా మహాదేశస్యావచ్ఛేదకతా యథా
స్త్రైలక్షణ్యం దురుపపన్నం. యదభావాత్ప్రత్యేతి ఘటో మేనవచ్ఛిన్నపత్వం. యుక్తత్వమితి ప్రత్యయో భావో హేతుమద్వృత్తితా
౨౧ దృశావచ్ఛేదకతాః రూపకత్వమేవాభావేః వేళ్ళ్యమతోనదోషః కదాకాలోపాధేరవచ్ఛేదకతా యథా మమవచ్ఛేద్యా
ధికరణేనావచ్ఛేదకస్య కాలికసంబంధేన యథా మకః ఇక్షు. తాదృశసంబంధావచ్ఛిన్నత్వమేవ వదేశస్యావచ్ఛేదకతా
యా. వైలక్షణ్యం అన్యస్య దుర్వచ తాపేత్ తథాపవృత్తినాం ఇతి కాలికసంబంధేనహెతౌ వర్తమానేసాధ్యసామా
౭౭ నాధికరణీభావేవృత్తినా ఇతి రూపకాధికరణం తస్యావచ్ఛేదకతా యథా. కాలిక[illegible]బంధావచ్ఛిన్నత్వమితి రహా
దతివ్యాప్తిరితి [illegible]. కాలికవ్యాప్యవృత్తేవపి కాలికసంబంధఘటితాత్మతావకాశత్వం దన్యథయసామానా (త్రా)
౭౬ ధికరణ్యేనైకసంబంధేనాత్మతావదధికరణకాలస్యదేశవిధ ఇత్యేవావచ్ఛేదకతావత్కాలవిధయాతస్య
వచ్ఛేదకత్వేనాదృశసామానాధికరణ్యస్యకాలికావ్యాప్యవృత్తిత్వాపత్తేః కాలికసంబంధావచ్ఛిన్నత్వాద
స్యైవవైలక్షణ్యస్యదేశవిధయా అవచ్ఛేదకతాయా. న వ్యధికరణ్యత్వాన్మహత్వమధికరణం ఇత్యత్ర

హేతుపదమధికరణ్యోక్తౌ తాప్యసంయోగిత్వతత్త్వోక్తౌ తపశం చైవ ధూమవాన్ వహ్నేః తత్రసంయుక్తసంబంధావచ్ఛేదక
విశిష్టధూమవాదేః ప్రత్యక్షాభావవత్త్వపర్యాప్తిః ఏవం వ్యాప్తేః ప్రతిధూమవాదిభిన్నత్వపక్షే తాపకధూమాపేక్షయా
గతాగతం తాసాం ధూమత్వావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకం ॥ యత్తు హేతుపదం హేతుతావచ్ఛేదకతావచ్ఛిన్నపక్షమేవ
హేతుతావచ్ఛేదకసంబంధేన సాధ్యసంయోగినో యదధికరణం తదవచ్ఛిన్నయా యాధికరణతా తదన్య
త్వేన సాధ్యసామానాధికరణ్యాభావో ధికరణతాయా విశేషణాన్వయం తావత్త్వపదోక్షః సామానాధికరణ్యం
ఏవం పక్షే లాఘవాదివిధయా హేతుధికరణదేశస్య వచ్ఛేదకత్వేనోక్తదోషస్య హేతుతావచ్ఛేదకసం
బంధావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకత్వే విశేషాపి వాచకాసంభవః పక్షవిరహాపి హేతుతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛి
న్నపక్షతావిశిష్టావచ్ఛేదకతాకసాధ్యసామానాధికరణ్యాభావవత్త్వప్రసక్తావపి రూపాదిసత్త్వసామానా
ధికరణ్యాభావాధికరణతాయాం ధూమవాదిప్రసక్తౌ తత్త్వేయాత్రాధికరణతాయాం ఛేదకస్యాపి తత్తయా తద్వ్యవ
చ్ఛేదకధూమవాం ద్వారా లక్షణాపసమవయాదితి ॥ తత్సాధనం ॥ తథాపి చేత్తత్ప్రసిద్ధోషాభావః గతిః గగనస్థ
సాధ్యసామానాధికరణ్యాభావాధికరణతాయామేవోక్తాధికరణతా [redacted] భిన్నయా ప్రసక్తేః ॥

కా. వ్యాప్తిః

వహ్నిమతి వితి తదభావత్తేర్వహ్నిః. బ. శ్చైత్ర్యసత్త్వాయత్తిం. బత్వం. బం. శ్చైత్ర్యత్క్షాపత్యతా ద్యవచ్ఛిన్నవహ్నిమత్వం. యయు
క్తత్వవత్వపతదవచ్ఛిన్నవహ్నిమత్వమవేతత్త్వాభావసతాత్పర్యం కృతమత్వవహ్ని వ్యాప్తత్వ. కేవపవృత్తిరితి భావః సాధ్యవ
త్వం. బ. ధసామాన్య... భావశ్చేశ్చే వహ్నిమత్వమవేతత్త్వసామాన్యాభావస్య లక్షణఘటకత్వేపి హేత్వధికర
ణావిశేషావచ్ఛిన్నసాధ్యవత్త్వం. బంధత్వసామాన్య... భావాత్రసిద్ధ్యసంభవో ఖోద్యః(సాధ్య) వ్య... బం. (ద్రవ్య.
౨ ధ్వస్యహేతుమతి సం. బం. ధా. సం. భ... వాదవచ్ఛిన్నాధికరణసం. బంధిరవ వఅవచ్ఛేదకతయా తశ్చిత్త్వాభావేహే
తుమతోరవచ్ఛేదకతాపర్యత్ర ...రితి నావ్యాప్తిః నాసంభవస్తత్త్వధర్మః సాధ్యవత్తా సాధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధే
రవోగ్యాతేరసమవాయసంబంధవహ్నిసాధ్యస. యోగేరకృతమైవరూపతాద్యవచ్ఛిన్నవహ్నిమద్వృత్తిత్వసామాన్యా
భావస్యసత్వేపి నాతివ్యాప్తిః రసాసత్తావపి అత్తిం. బత్వం. బ. ధైరయః సాధ్యవాన్తద్వృత్తితాభావస్య
సాధ్యధికరణావచ్ఛేదకత్వేపి దోషః ॥ (సాధ్యం. భావలక్షణావిధయాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకకోటౌ రవేశ
రూప్యం ర... విశేషణావిధయాత్తేనా త్వత్తిష్టణావచ్ఛిన్నఘటపటౌ న. దాద్యసత్వాపత్తా ద్యఘటపటాద్యవచ్ఛేదకస్యధికత్వ
దౌ నం. ధాదివిశిష్టవృత్తితాభావసత్వేపి క. భవాప్యధికత్వదిత్యాదౌ వహూలావిచ్ఛిన్నవృత్తాదౌ కపిసం. యోగాద్య రామ
భావసత్వాత్తావృశవృక్షాద్యవచ్ఛేదకతవ్యా... కపిసం. యోగాదివిశిష్టవృత్తితాభావసత్వేపి కసం. యో
తత్వ

గ్యి తద్వ్యాప్యత్వాదిత్యాదౌ నావ్యాప్తిః తత్తత్కాలదేశావచ్ఛిన్నత్వ తత్తదధికరణ[illegible]ావచ్ఛేదేనాపి తత్ర తత్ర హేతౌ తాదృశ
సాధ్యోపలక్షితధర్మవృత్తిత్వాత్ త[illegible]ద్వపధూమవానాదౌ పర్వతాదివృత్తేః తదవచ్ఛేదకీభూతయావదేశః కాలో వా
తదవచ్ఛిన్నపర్వతాద్యవచ్ఛేదేన వహ్న్యాదిమద్వృత్తిత్వాభావస్య ధూమాదౌ సత్వాదవ్యాప్తిరసంభవశ్చేతి వా[illegible]చ్యం.
తద్దేశకాలావచ్ఛిన్నపర్వతాదేర్ధూమవహ్న్యసంబంధితయా ధూమాదేరభావవృత్తావపి తాదృశస్యావచ్ఛేదక
త్వేత[illegible]త్వేన పృథ్వీత్వక్షణాదివిశిష్టపర్వతే ధూమవత్వే వహ్నిమత్వం ఆయుక్తత్వమిత్యాదిప్రతీత్యుపపత్తేః। త్రు
స్యత్వేన గంధాదౌ పృథివీత్వసామానాధికరణ్యావగాహిప్రతీతేరుక్తప్రతీతేస్సామానాధికరణ్య[illegible]వచ్ఛేదక
త్వాభావావలంబనతాసంభవత్ విశిష్టస్యావచ్ఛేదకత్వే విశిష్టస్యావచ్ఛేదకత్వ[illegible]సంభవాదిత్యాహు
రన్యే. తాదృశప్రతీతేః సామానాధికరణ్యవిశిష్టపర్వతాద్యవచ్ఛిన్నతాభావావగాహితయాప్యుపపత్తేః।
ఉత్పత్తిక్షణావచ్ఛిన్నపర్వతే ధూమవత్వే వహ్నిమత్వం అయుక్తత్వమిత్యాదౌ పర్వతావచ్ఛిన్నం ఆయుధూమస్యావహిమత్త్వం.
ఆయుక్తత్వం తస్యోత్పత్తిక్షణావచ్ఛేదేనావచ్ఛేదకత్వాదిరస్పృష్టః ధూమావచ్ఛిన్నవహ్నిమత్వం ఆయుక్తత్వాభావేనోత్పత్తి
క్షణావచ్ఛిన్నపర్వతే ఆహూర్వహ్నిమత్వం తథా [illegible]ః పర్వతస్యోత్పత్తియావత్స్వావచ్ఛేదకత్ తథాతథే[illegible]ష్టే
తభావేనా

యోరభావావచ్ఛేదకత్వస్యాసంభవాత్ ఘటపటోభయో ఘటత్వాభావాధికరణతావత్త్వవృత్తైనో కైస్తా భయా
వచ్ఛిన్నసాధ్యసామానాధికరణ్యాభావవత్త్వవ్యావర్తకా యస హేత్వధికరణే మాత్రావచ్ఛిన్నత్వప్రవేశే సంక్షేపః
చిదసపాదైయస్మిన్ తథా సతి వహ్న్యాదిరేష్ట ధూమాదిసామానాధికరణ్యాభావస్యాప్యయోగోళకస్యాప్రయ
త్రోభయోః వహ్నితదుభయ హేతుతావచ్ఛేదకసంబంధేన హేతుమత్రాంశవభృతయాంతివ్యాప్తిప్రసంగాత్ స్యా
విశిష్టపర్వతాదేరవచ్ఛేదకతో [illegible] మాదాయ వ్యాపివారణాయ [illegible] వచ్ఛేదకానాం తదాన
౨౩ వచ్ఛిన్నహేత్వధికరణే వచ్ఛిన్నత్వము భావేన వేశః యస్య. ఏవం. చ పర్వతాదేః కాలవి ... ధ యాధూమః ఇష్టవహ్ని మత్సం. యుక్త
తావద్భావావచ్ఛేదకస్యాపివ్యావృత్తిః పర్వతాదేః సాలతయా వహ్నిమత్సం. యుక్తతావదిరూప ప్రతియోగినో
ప్యవచ్ఛేదకతాపత్తేః స్థాభావావచ్ఛేదకతాయాః అవిరోధాయోవా. తదశ్కాలావచ్ఛిన్నత్వోపగమాది
[illegible] తాప్యమాః హేతుమదసంబద్ధసాధ్యసామానాధికరణ్యాభావస్యాపుక్త యుక్త్యాహేత్వధికరణవచ్ఛి
న్నత్వవిరహాద్ధేతుతావచ్ఛేదకసంబంధేన హేతుమత్సంబద్ధహేతుమదవచ్ఛిన్నతాధ్యభావాప్రసిద్ధిమాహ
తాదృశేతి హేతుతావచ్ఛేదకసంబంధేనసాధ్యవద్వ్యావృత్తిత్వస్యతేనసంబంధేన హేత్వధికరణవచ్ఛిన్నాభావప్రతియోగి
త్వాత్ తత్రైవతాదృశహేతుమత్త్వవిశేషతథావిధరూపాంతరావహ్నిమత్సం. యుక్తతావద్భావోవ్యాప్యవృత్తిః

వేతి తత్రాధికరణస్యావచ్ఛేదకత్వం। కౢప్తత్కం ప్రతి ఉభయోర్నిమిత్తాభావప్రవృత్తౌ విశేషాభావం బహునాదృష్టమవచ్ఛేదక
భేదాపేక్షణీయత్వాదవవత్తపాలాది[illegible]మవేత్తవహ్న్యసద్ధోహేసాదిసం ఉభయం శక్తిమప్రవేశనా మహేషసాధ్యవ
చ్ఛేదకవహ్న్యమత్వం ఉభయశక్తిత్వవతి హేతుమత్త్వపాలాధ్యవచ్ఛేదకవహ్న్యముష్కం ఉభయశక్తిత్వాభా[illegible]విషయలచ్ఛేపి
ఏతద్రూపవాదే తత్రసాధితత్వాదాఏతద్రూపవత్త్వమవేతత్త్వవతి హేత్వధికరణేవచ్ఛేదకసాధ్యసావయాసా
ధికరణీయాభావవృత్తేస్సంభవాత్ ఏతద్రూపాదిమతిసంబంధాం తత్రణీయవత్తేవయాకేసాధ్యవత్త్వమవేతత్త్వ
భావస్యవ్యాప్యవృత్తిత్వయోహేత్వధికరణేకవచ్ఛిన్నత్వాచ్ఛత్కేశంక్త్వాభావాత్ప్రసిద్ధేర్నవార్యత్వాదితి [illegible]వా
భాం పద్వతిరూపేకవహ్నిమత్వ[illegible] ఉభయశక్తిత్వవింతి[illegible]ప్రతీతిబలేకవ్యాప్యవృత్తిరపి స్యాదయం
నాధికరణీ[illegible]భావస్యాధికరణవిశేషావచ్ఛిన్నత్వోపగమాత్॥ ఉభయ[illegible]వ్యాప్యవృత్తిరభావస్యాధికరణవిశేషావ
చ్ఛిన్నత్వేకభూపగమేహేతుతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నసాధ్యవద్వృత్తిత్వాభావాధికరణతాసామాన్యేవృత్తిత్వకయోః ఉభ
నికత్వహేత్వధికరణవిశేషావచ్ఛిన్నత్వోభయాభావ్యోవివక్షణీయః తత్రాచయాపాదికృష్ణవహ్న్యమత్వం ఉభయశక్తి
త్వాద్యభావాధికరణతాం ఉభయం ధూమాదికృష్ణసావవం ఉభయవాప్యవచ్ఛిన్నతదధికరణతా ఉభయం హేతుతావచ్ఛేద
కసంబంధేహేతుమదవచ్ఛిన్నత్వస్యనుపాదికృష్ణధూమవత్త్వపాలాధ్యవచ్ఛిన్నతదధికరణతా ఉభయం చహేత్వస

ధూమవాన్వహ్నేరిత్యాదౌ ధూమత్వాభావవ

యోగికత్వస్యాభావేఽపి ఘటాభావసత్త్వాల్లక్షణాసంగతిరితి॥ తస్య వ్యాప్త్యనుపపత్తేరవచ్ఛేదకత్వానుపగమే పృథివీత్వే
పాదిత్వాదావతివ్యాప్తిః పృథివీత్వావచ్ఛిన్నాభావాధికరణరూపాదిమత్సామానాధికరణ్యాభావస్య వ్యాప్త్యనుపపత్తేర్యోగ
దధికరణతాసామాన్యే ప్రతియోగ్యభావస్యాప్రసిద్ధేస్తదవస్థత్వాత్ అథ హేత్వధికరణవృత్తిత్వస్య ... అవచ్ఛిన్నత్వే
త్వధికరణవృత్తిత్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగ్యభావస్యైవ వివక్షితత్వాన్నాయం దోషః తథా రూపాదిమత్పృథివీసమవేతత్వాభా
వాధికరణతాయామవచ్ఛిన్నత్వవిరహాన్నోక్తాభావసత్త్వేఽపి ఘటత్వాప్రసిద్ధేరభావాదితి తత్త్వ
౨౪ పృథివ్యాభావావచ్ఛేదకతావచ్ఛిన్నత్వమేవ విశేష్యం తథా హేత్వధికరణతాసామానాధికరణ్యహేతుత్వస్య యోగిత
త్వతాదృశాభావాభావత్వాదృశాభావః ప్రయోజకవిరహాదిత్యేవమపి వక్ష్యమాణదోషః కాలిక
సంబంధేన హేతావవ్యాప్తేరసంగతిర్దుర్వారైవ తత్ర కాలికసంబంధేన వృత్తౌ గగనాదావేవ దధికరణత్వాభావ
వత్త్వాత్ సామానాధికరణ్యాభావాధికరణతాయాః ప్రసిద్ధేః అవృత్తావేవ సర్వత్ర తాదృశాభావప్రసిద్ధ్యాసం
బంధాంతరేణ వర్తమానత్వస్య తాదృశవిరోధిత్వం తస్యా వ్యాప్త్యనుపపత్తేరవచ్ఛేదకత్వమేవ తథా చానుమి
తిమిత్యవధేయం॥ ప్రత్యక్షత్వాదివ్యాపకతాతివ్యాప్తిముద్ధరతి వ్యభిచారిణ్యపీతి తాదృశీతి హేతుతావచ్ఛేదకసం
బంధేన హేతుమత్త్వధర్మః అవచ్ఛేదకత్వం సత్త్వధర్మః తాదృశాభావవత్త్వం హేతుతావచ్ఛేదకసంబంధేన సాధ్యవద్వృత్తిత్వా
భావవత్త్వం అత్ర ప్రమాణాకాంక్షాయాం మానమితి తాదృశత్వతత్త్వాప్రసిద్ధ్యత్వసామానాధికరణ్యవత్త్వముపస

త్రాయాం. తదవచ్ఛేదకగుణాద్యవచ్ఛేదక[illegible]త్వ ధ[illegible]భావవత్త్వ[illegible]ప్రసంగాదితి భావః ఏవం చ తత్రాయాం.
ద్రవ్యత్వసామానాధికరణ్యాభావాభ్యుపగమే విశిష్టసత్త్వగుణాద్యత్వవిశిష్టసత్తాతావచ్ఛేదకత్వే (అవ్యాప్తిరితి (గుణాద్యవచ్ఛేదకసా
మానాధికరణ్యాభావవత్త్వం కేనాపి రూపేణ తదధికరణతావచ్ఛేదకాభావాదితి భావః (విశిష్టస్యేతి (తథా చ విశిష్టసత్త్వం
ద్రవ్యమాత్రవృత్తి తదధికరణత్వం గుణాదేరితి గుణత్వాధికరణావచ్ఛేదకేహతౌ సాధ్యసామానాధికరణ్యాభావవత్త్వమితి
వ్యాప్తిరితి భావః (యద్యపి హేతుతావచ్ఛేదకవిశిష్టహేత్వధికరణావచ్ఛిన్నత్వం [illegible]త్రే వ్యాప్యయమవ్యాప్తిః
శక్యేతి వారయితుం (తథాపి (ప్రకారాంతరేణావ్యాప్తివారణాసంభవే లక్షణేఽధికరణే దేశకాలసంబంధమవింత్వ భిన్నే
తు విశిష్టస్యాతిరిక్తత్వపక్షమాశ్రిత్య (స్వహేతుతావచ్ఛేదకవిశిష్టాధికరణత్వే వైశిష్ట్యమావశ్యకం (అన్యథా
దేః స్వరూపసంబంధతయా వృత్తిమత్త్వాభావప్రసంగాదితి భావః తత్త్వమాత్రత్వే హేతౌ సాధ్యధికరణవృత్తిత్వనిర్వచనే సా
ధ్యసామానాధికరణ్యావిరహేణావ్యాప్తిప్రసంగాదితి భావః (ఉభయోరపి విశిష్టపరత్వరూపతామవలంబ్య వి
శిష్టస్యాతిరిక్తత్వే తత్ర స్వావచ్ఛిన్నరూపితాధికరణత్వరూపపరంపరాసంబంధేనోభయత్వాదిహేతుత్వమి
తి సిద్ధాంతే వా తత్రావ్యాప్తేః స్వరూపాద్యసంభవాత్ ద్రవ్యం గుణాద్యన్యతరత్వే సతి సత్త్వాదిత్యాదౌ విశిష్టస్యా
తిరిక్తతాపక్షమవలంబ్యావ్యాప్తివారణం సవిచారణమిదం (తథా హి గుణాదివృత్తిసత్త్వాది[illegible]తౌ గుణాద్య

గదా వ్యాప్తి

గ్రాహ్య విశిష్టసత్వాభావే ఇతి తత్కృత్వం చ సంగతత్వ మనసి మాత్రైకేదం। ఏక వృక్షే వృత్తిత్వ విశిష్టస్యాపర వృక్షే వృత్త్యభావాత్
గుణత్వ వ్యక్తి వృత్తిత్వ విశిష్టసత్తాదేః । విభిన్నాధికరణ వృత్తేః సత్తాత్వ జాతేరసంగతత్వం ఇత్యాహ ఏవమేవేతి వా
చ్యం । ద్రవ్యత్వ సత్తాభావే తత్తద్వ్యక్తి వృత్తిత్వ విశిష్టాభావ ప్రసంగమ [illegible] ఉపపద్యతాం । తదాశ్రయత్వ సంభవాత్ తదాశ్రయప్రదేశమేవ తత్
స్య వృత్తిత్వ ప్రసంగాత్ । ఏవం పరేషాం విశిష్టానాం । తత్తత్క్షణ వృత్తిత్వ [illegible] రూప విశేషణానాం భేదాద్ద్వయోరపి సత్త్వ
౨౫ క్షణాభావాపత్తి ప్రసంగాచ్చ ఏవ । [illegible] ప్రతీత్యభిలాప దేశ కాల వృత్తిత్వ విశిష్టం స్వీ
క్రియత ఏవ । పరం తు సంకోచ వృత్తిత్వ విశిష్ట సత్తా నాస్తి ఇదానీం పూర్వక్షణ వృత్తిత్వ విశిష్ట ఘటత్వం నాస్తి
తి ప్రతీత్యనురోధేన విధేయమిత్యపి తత్తద్విశేషణ విశిష్ట సత్వ ఘటత్వాదయః స్వీక్రియంతే తదవలంబ
నేనైవ తాదృశ ప్రతీత్యుపపత్తిః ద్రవ్య వృత్తిత్వాది వైశిష్ట్య పురస్కారేణ సంగత సత్త్వాదేర్ద్రవ్యత్వాద్యుపాపక
త్వాత్ స్వీక్రియత ఇతి తు తదాశ్రయ తాదృశ విశేషణ విశిష్ట సంకోచ వృత్తి వస్తున ఏవేతి తత్ర ద్రవ్యత్వాది వ్యాప్తి విరహ
పక్షతి [illegible] తాదృశ సత్తానాం స్వరూపేణ వ్యాప్యతా ద్రవ్య వృత్తిత్వాది విశిష్టత్వేన తాదృశ రూప [illegible] స్యా
వ్యాప్యత్వం సంగత ధర్మ సాధారణ్యాత్ [illegible] తాదృశ విశేషణ విశిష్ట తద్వ్యక్తిత్వాదినా తాదృశ విశేషణ వైశి
ష్ట్యం ధర్మతావచ్ఛేదక తత్తద్వ్యక్తిత్వానుపస్థితావిసమ [illegible] ఏవం విశిష్ట సత్తానాస్తిత్వే

విశిష్టసత్తాత్వావచ్ఛిన్నాభావస్య విషయతాసంభవః తద్ద్రవ్యే ప్యభావీయత్వాసత్త్వేన తత్ర సత్తావతి తద్ద్రవ్యేపి అవచ్ఛిన్నాభావాసం
భవాత్ నాపి తత్తద్వ్యక్తిత్వావచ్ఛిన్నాభావస్య తత్తద్వ్యక్తిత్వస్య ప్రతియోగినిష్ఠోపాధేయస్య బాత్ విశేషణతావచ్ఛి
ప్రతియోగికసంబంధావిలక్షణాః సప్రకారాః సగతసత్తాయాః ... సంబంధః అపి త్వతి శక్తవిశిష్టస
త్తాయా ఏవేతి ప్రతియోగితావచ్ఛేదకధర్మస్య గుణాదివృత్తిసత్తాసాధారణ్యేపి తత్ర విశిష్టాభావో క్షిత
ఏవ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నప్రతియోగికసంబంధస్యాభావత్వమాత్రస్య విశిష్టాభావ ... సత్త్వేఽపేక్షిత
త్వాదితి చేత్తర్హి గుణాదిసాధారణసత్తాయా ఏవ తాదృశాతిరిక్తః సంబంధః స్వీక్రియతాం. కిం. సత్తా. తత్ర
కల్పనే గౌరవాదిత్యత ఆహ। అతిరిక్తేతి। విశేషణావిశేష్యసంబంధస్యైవేతి (సత్త్వగుణాద్యస్య) శ్యైవ వైశిష్ట్యస్యైవే
త్యర్థః। ప... సత్తాయా (పరం పరాసంబంధేనావచ్ఛిన్న ... రూపితసమవాయాదిసంబంధేనేతి యావత్
వ్యాప్యత్వాదితి। గుణాద్యవచ్ఛిన్నత్వవైశిష్ట్యావచ్ఛిన్నాధికరణతాయా గుణాదావసత్త్వాత్తాదృశసంబంధేన తద్వైశిష్ట్యస్య ద్రవ్య
మాత్రవృత్తిత్వాదితి భావః। ఏవకారేణ సత్తాయా వ్యవచ్ఛేదః యత్ర విశేషణావైశిష్ట్యావచ్ఛిన్నసత్తా హేతుః తత్ర వ్యాప్యత్వాదివ
తిరిక్తవంతా తత్ర తద్వైశిష్ట్యావచ్ఛిన్నహేతుకానుమితౌ వ్యాపకే యత్తద్వైశిష్ట్యావచ్ఛిన్నపరంపరాసంబంధేన వ్యాప్తిర్దివిశేషా
భావానుమితిరనిర్వ్యుతి భావః। ...పి విశిష్టనిరూపితసంబంధస్య విలక్షణత్వేతాదృశసంబంధేన సత్తాయా అపి

వ్యాప్యత్వం చ వక్ష్యతి। తథాపి విశేషణస్య వహ్ని[illegible] రూపితసమవాయత్వాదినా సత్త్వాదిసంబంధతా[illegible] తు వి
శిష్టసత్తావానితి ప్రత్యయే వైశిష్ట్యస్యైవ సత్త్వే విశేషణతాపన్నస్య ఆశ్రయపరంపరాసంబంధేన ధర్మిణి విశే
షణాంతర్భావ గమకాభావాత్ ప్రసంగః। కేచిత్తు [illegible] ఇదమస్మి హితం। కేచిత్తు లక్షణాంతరే అవశ్యం
[illegible] కేవలాన్వయి సాధ్యకా వ్యాప్యసంగతిః। తత్రాపి [illegible] హేతుమద్వృత్తి సాధ్యసామానాధికరణ
స్యాభావప్రతియోగిత్వలక్షణస్య యథా దాహ। కేవలాన్వయిని వ్యాప్తిలక్షణేతి। తస్మై తత్రైవ ఉభయ
తాపత్తి [illegible] పరామర్శ ప్రథమలక్షణే వ్యాప్యభావే అసంగతి దుర్వారైవేతి వాచ్యం। కేవలాన్వయిసా
ధ్యకే ధూమవాన్ [illegible] ఉభయత్వేన అపసిద్ధే విలక్షణే [illegible] వ్యాప్తి
[illegible] తాత్పర్యాత్। [illegible] సాధ్యసామానాధికరణ్యాభావ [illegible] లక్షణ [illegible] వ్యాప్యత్వ
[illegible]। తథాపి [illegible] [illegible] లక్షణాంతరే [illegible]
[illegible] సాధ్యాధికరణ వృత్తి [illegible] లక్షణ వ్యాప్తి [illegible]
[illegible] సామానాధికరణ్య [illegible] వ్యాప్తి [illegible] వక్ష్యతి.

[illegible]

తాత్తి వ్యాప్తి వారయితుం శక్యతే తత్ర విశిష్య మానాముక్త ప్రతీతి శక్య విషయక త్వాదిత్యాహ। సత్తాయామి
తి। ప్రతీతిరితి। అభావం సుగానా అవగాహత ఇత్యర్థః। స్వలయః। అవచ్ఛేదకత్వస్యేతి।। ఉపాధి రూప శక్త్యస్యేత్యర్థః
తే సామానాధికరణ్య వ్యాప్య వృత్తితామతే తదవచ్ఛేదకత్వస్య సామానాధికరణ్యే పిరక్షతి। దక్తా కారక
ప్రతీతావివచ్ఛేదకత్వ సత్త్వే బాలే అవచ్ఛేదకత్వాభావావగాహితా సంభవతీత్యా [illegible] కం స్యాహ। పరం పరేతి। స్వ
క్త పరం పరాసంబంధేనాన్వేవృత్తి। యామత్తాః ఆకాశం ద్రవ్యత్వ సామానాధికరణ్యావదిత్య ప్రత్యయాదుక్తసంబం
ధావచ్ఛేదకాభావ ఏవ సామానాధికరణ్య ఇతి తాదృశాభావావలంబకతాపి నైయాక్త ప్రతీతేః [illegible] భవతీత్యర్థః। స్వాంశేనాద్యాయా
సరూపం దృష్టాంతమాహ। ద్రవ్యమితి।। సంయోగస్యావచ్ఛేదకతా। యామత్త ద్రవ్యత్వసంబంధ రూపే తయోర్ద్రవ్య
త్వ విశిష్టాభావావచ్ఛేదకత్వం న సంభవతీత్యసత్యాగుణే। ద్రవ్యత్వ పృథివీత్వ సామానాధికరణ్యావచ్ఛేదక
త్వే స్వపరంపరా సంబంధే న తాదృశ సామానాధికరణ్య స్యావా అభావ ఏవ తాదృశ ప్రతీతి విషయ ఇత్యవశ్యము
పేయం। తద్వదత్రాపీత్యర్థః। స్వరసతో యాదృశ శబ్దా దాదృశోధర్మః ప్రతీయతే తాదృశశబ్దాల్లోని తత్ప్రత్య
యే తాదృశధర్మవిషయకత్వమేవానతి బాధకే యథా తే ఇత్యాశయే సదన్వేత ప్రతీతేః సత్తాయాం గుణాన్వ
వచ్ఛిన్న ద్రవ్యవృత్తితావభావావగాహితాయాం బాధకస్యేతి మానసత్తాయాం ద్రవ్యవృత్తితాభావవతీతి।।

చత్ర వ్యవృత్తిత్వాభావాభావస్య ప్రత్యవృత్తిత్వరూపస్య సత్త్వం యోమస్యత్వేపి సత్త్వాన్నిత్యస్యాః ప్రతీతేః భాగాధ్యక్ష
ష్టం సంభవతి విరోధ్యవిషయకత్వాదితి వాచ్యం । తాదృశశబ్దేన వ్యాప్యవృత్తిత్వాభావవద్వృత్తిమద్వ్యాప్యత్వస్య తత్తదా
కారప్రతీతేరపి తద్వైశిష్ట్యావగాహితయా బాధకత్వాత్ భేదస్య వ్యాప్యవృత్తిత్వవిరహేణాసామానాధికరణ్యాభా
వవద్భేదస్య తదభావవిరోధితాభేదస్య వ్యాప్యవృత్తిత్వమతేమపలం । బాధకప్రతీతేర్విరోధ్యవిషయకత్వ
౨౨ ముపపాదయతి తదా సత్తాయాం ప్రత్యక్షసామానాధికరణ్యాభావేపి తదధికరణావృత్తిత్వస్య తత్తయా అతి
వ్యాప్తివారణాసంభవాదితి భావః । అవ్యాప్యవృత్తిత్వసాధకదర్శితప్రతీతేరభావరూపవిశిష్టసత్తావృత్తిత్వావగా
హితాయామపగమాత్తత్రాభావవిశిష్టసత్తావృత్తిత్వవిరోధివిషయకత్వాభావం । బాధకతయాపత్తి
వృత్తి । ప్రవ్యవృత్తిత్వాభావ ఇతి । యద్యపి ప్రత్యవృత్తిత్వాభావేసత్తావృత్తిత్వం గుణత్వావచ్ఛేదేన తద్ద్రవ్యావచ్ఛేదేనేతి
తదవచ్ఛేదేన తత్ర సత్తావృత్తిత్వాభావః సంభవతి ఏవం సత్తావృత్తిత్వం సత్తాత్వసామానాధికరణ్యరూపం । సామా
నాధికరణ్యస్యావ్యాప్యవృత్తితావత్తేరవ్యాప్యవృత్తితదవచ్ఛేదకగుణత్వావచ్ఛేదేన వ్యాప్యవృత్తిత్వాభావేతద
భావః సంభవత్యేవేతి న విరోధః । తథాప్యవృత్తియుక్తాదర్శితప్రతీతేః సత్తావృత్తిభేదావగాహితయా బా శ్రీరామ
ధకత్వం । ఏవాగ్రతమేవ । యద్యపి సత్తావృత్త్యభావే అవచ్ఛేదకభేదేన సత్తావృత్తిత్వాభావసంభవేప్యవచ్ఛేద

కా ప్రతీతిదశాయాం బాధయమానత్వప్రత్యయస్య సత్త్వ వృత్తిత్వప్రకారప్రతిబంధకతయా తదుత్తరం బాధ
వస్యానాదరయాః న తత్ర యాం గుణస్య ద్రవ్యత్వసామానాధికరణ్యమితి ప్రతీతేః సామానాధికరణ్యాభావే
౧ వృత్తితావిస సత్త్వావగాహిత్వసంభవేన గుణే ద్రవ్యసామానాధికరణ్యవైశిష్ట్యాభావావగాహిత్వే సమ్మత్త్వే వతదవ
గాహిత్వకల్పనవయుచితమితి భావః వస్తునః తత్త్వస్య ఏవం సతి అవచ్ఛేదకావిషయిణ్యాః ద్రవ్యత్వసామా
నాధికరణ్యత్వేన సత్తాయాం తత్తాదృశసామానాధికరణ్యవిషయకప్రతీతేరపి బాధకతాసంభవేన సత్తాద్రవ్య
వృత్తిత్వాభావవత్త్వాదిప్రతీతిపక్షం తాసు బా... వనస్య ... తాసాం తాత్పర్య ఏవం సంయోగాదిమతి
సంయోగాదేరవ్యాప్యవృత్తిత్వేనైవ తేనాపి సంయోగ... ఇత్యాదిప్రతీతేరపి ముఖ్యవిషయేఽపి సం
యోగాద్యవచ్ఛేదకతాభావావలంబనత్వోపపత్తేరిత్యత ఆహ బాధకాభావాదితి తత్రాపి సం
౨ యోగాభావే వృక్షావృత్తిరితి ప్రత్యయస్య ... భావాదితి భావః సంయోగాభావే వృక్షావృత్తిత్వ
ప్రత్యయస్య ద్రవ్యావృత్తిత్వాభావే సత్తావృత్తిత్వప్రత్యయవిరోధసంభవాత్ యత్ర సామానాధికరణ్య
భావస్య ప్రత్యక్షసంభవః తత్ర సామానాభావేన తదధికరణత్వం ... హమిత్యత ఇతి వ్యాప్తిరితి తత్ర
హ అనేకాంతే ... ఇతి (ఇదం గుణద్రవ్యత్వప్రయుక్తవిశేష్యాభావాదిత్యాదావితి ద్రష్టవ్యః (అపి...

స్త్రం భావాపి జ్ఞాత తాద్యభావస్య వస్త్రం భూతత్వ దాపి జ్ఞాత తత్వ సామానాధికరణ్య భావస్య విపహతి వాయ్యాప్య
రూపాభావస్య వపహాన్యత్వ దారూప సామానాధికరణ్యభావస్యావిప్రతపక్షతావమభయత్రాతేం ద్వి
యతిప్యపాదానం । తత్రేతి । గుణత్వాది సాధ్యకస్థలే సాధ్యసామానాధికరణ్యభావస్యేతిం ద్వియ [illegible] ప్ర
౨౮ తి అతాగాది కేత్వేన లతిం ద్వియ తయో లతిం ద్వయేహేతు కస్థ తె చద్విపిర్ణా ఏవ తదాత్వేన హేతా సాధ్య సామా
నాధికరణ్యాభావస్యప్రత్యక్షా సంభవేన తత్ర తదాస ద్వైతి త్వధర్మః । తదభావ వద్వృత్తిత్వ గుణ తాద్యభావవద్వ
త్తిత్వేన । తత్ర । వృత్తావదా । తత్ । గుణత్వాదిమద్వృత్తి త్వాభావవత్వం । అనుమేయమితి । తద్విశిష్టవృత్తి త్వాదిః ।
తద్వదితి । గుణత్వాదిమద్వృత్తి ధర్మః । ఉపాధిత్వాదితి । తద్వదద్వృత్తి త్వే తద్వృత్తి భిన్నస్య సాధ్యవ్యాపకతా యాః పక్షే
తత్ర కృతహేతావద్వైతస్య వ్యాప్య వృత్తిత్వేన సాధనావ్యాపకతాయాః సుకరత్వాత్ పక్షే సాధ్యసందేహే పక్షే వృత్తి
ధృవేణ సాధ్యసాధ్యవ్యాపకత్వేన నియమ సంభవే పి సందిగ్ధ సాధకత్వస్య దురాపత్వాత్ అనుకూలతర్కేతి
తహాసందిగ్ధ సాధక భవతి తత్వాదితి భావః । నేవమ తం ద్వియ సంయోగాదేరపి అవ్యాప్యవృత్తిత్వేన స్వాత్ త తాదు
వృతి తదభావస్యప్రత్యక్షా సంభవేన అసిద్ధేః అనుమానస్య ప్రయోజకత్వాత్ । ఏవం సామానాధికరణ్య

స్వవ్యాప్యవృత్తిత్వవహ్నిత్వప్రణి కృతౌ వసిద్ధాంతలక్షణే హేతుసమానాధికరణాభావే ప్రతియోగిసామా
నాధికరణ్యాభావవద్విశేషణతాకత్వ శేవసగిమస. యోగాభావః ప్రతియోగ్యసమానాధికరణ
ఇతి ప్రాం. చైనా వ్యాప్యవత్తి [illegible] సాధ్యవ్యభిచారిణీతి వ్యాప్తిరుద్ధృతా తథాపి తత్కృతి యుక్తిభిస్సత్తువామా
వాద భయ యథాపితదా ప్రిత్య పూర్వపక్ష లక్షణం. వ్యాప్తి పక్షే ణోయం రాపరాద్ధ్యతాత్పర్యం. శంక్య మాహ పఠం.
తత్త్వమాహ [illegible] మితి కాలిక విశేషణతాత్మక విలక్షణ సంబంధేనైత్వధర్మః ఉభావాదేతి హేతిప్ర
త్వయోః యథావయోయోశ్చైక విశేషణతా విశేషః తత్ర తాదృశసంబంధ వైలక్షణ్యప్రమాణేకతా
లాభాయ విలక్షణా ప్రతీతిరియామకత్వాభిధానం [illegible] దార్థమితి ప్రతీతౌ సంబంధవైలక్షణ్యాభావే పికా
లత్వేనాధికరణత్వగాహనాదిహేతిప్రత్యయోన్త్ర స్వవైలక్షణ్యముపపత్త ఇతి శం. సంబంధవైలక్షణ్య
నేతి వాచ్యం. సంబంధవిశేషా [illegible] యోనిశ్చత్వాద వ్యస్య కాలత్వస్య పదర్శితాత్ ఇదానీం. కాలత్వాభావ
ఇత్యాది ప్రతీత్యా కాలే కాలత్వాభావప్రవృత్తేః ప్రమాణేకత్వే పి కాలే కాలత్వం నాస్తి ప్రతీత్యసద

గదా వ్యుత్ప   గుణత్వావచ్ఛిన్నాకారతాయుతరత్నాద్యుదిత్వవచ్ఛేదానాత్మక ఇత్యాదౌ ౨

యాదృశప్రకారతాశాలితత్తౌ కాలికసంబంధావచ్ఛిన్న[illegible]త్వమపి యా ఏవ విశేషణతాయాం నిరూ
పకత్వస్యావశ్యకతాయాం నైకాలికసంబంధసాధారణసంబంధతావచ్ఛేదకస్యాప్రామాణికతయా
కాలికసంబంధే సంబంధతావచ్ఛేదకభూతస్వవైశిష్ట్యస్య సత్త్వేన ప్రత్యుత హేత్వా[illegible] ప్రసిద్ధ్యా వికాలత్వాదిసా
ధ్యకతాదిహేతావివ్యభిచారః కాల ఇతి కాలావచ్ఛేదేన తత్పదార్థః అప్రసిద్ధి ఇతి వృత్తిమతః కాలావచ్ఛేదేన స్వకాలత్వాదిసామానాధి
కరణ్యాత్వాత్ అవృత్తిత్వే తదభావస్య చ కాలానవచ్ఛిన్నత్వాత్ అవచ్ఛేద్యాధికరణసంబంధిసామావచ్ఛేదకత్వాత్ [illegible] అధికరణత్వ
ధికరణానుమహాకాలావచ్ఛేదేన మహాకాల ఏవ కాలవృత్తిత్వాభావః ప్రసిద్ధ్యతి మహాకాలస్య గగనాదివదవృత్తిత్వ యాం త
త్రకాలవృత్తిత్వస్యాపి సత్త్వాత్ తస్య తాదాత్మ్యసంబంధేన స్వసంబంధితయా స్వావచ్ఛేదకత్వసంభవాత్ [illegible] తాదాత్మ్యసంబంధో
నావచ్ఛేదకతా ౧ యాదృశః రూపే పర్యాప్తేన వహ్నిమత్త్వం యుక్తత్వమితి ప్రతీతిపర్యాప్తేస్సంసర్గవహ్నిమత్త్వం యుక్తత్వమితి ప్రతీతేస్స
వివాదత్వా[illegible]దితి వాచ్యం తథా సతి తాదాత్మ్యసంబంధేన వ్యభిచారిణి తదతిరిక్తసంబంధేన స్వసంబద్ధహేతౌ వైసంబంధేన హే   ఈరాణ
తుమత్త్వావచ్ఛేదేన సాధ్యసామానాధికరణ్యావిరహాత్ అతివ్యాప్తేః స్ఫుటత్వాత్ తాదృశాపేక్షయా అనుచితత్వాపాతాత్
అత్రైకాలికకాలికసంబంధేన గగనాదేరపి వృత్తిత్వమితి మహాచిత్రం అలం ప్రపంచేన తథాపి [illegible]

కాలావచ్ఛేదేన మహాకాశేపి కాలికసంబంధేన సాధ్యవద్వృత్తిత్వసత్త్వాత్ వ్యభిచారః [illegible] ప్రసక్తౌ [illegible] తద్భవతి
తిపదం తివస్తుతస్తు పక్షసామానాధికరణ్యస్య తద్భావవయోర్వ్యధికరణత్వేన సాధ్యాధికరణవృత్తిమేవ [illegible]
మకం తేన సంబంధితావచ్ఛిన్న [illegible] ప్రతియోగితాక సాధ్యాభావవదవృత్తిత్వమేవ సంబంధాంత
రేణ సంబంధితత్వాపేక్షా ప్రవర్తమానే ఇత్యభిహితం [illegible] దాత్యాదివృత్తిత్వే యారూపకసంబంధేన వ్యభిచారిణి త్యవ్యాప్తి
కథమన్యస్య [illegible] దుర్వారైవేతి వాచ్యం తాదృశసంబంధేన సాధ్యవద్వృత్తిత్వస్య హేతుసత్వాత్ అతివ్యాప్తిసం
భవాత్ [illegible] సంబంధేన సత్తా లక్షణ సమానాధికరణ్యవృత్త్యధికరణయోః సంబంధప్రతియోగిత్వానుయోగిత్వయోః
[illegible] యత్ర త్వాదత్ర వ్యాప్తి [illegible] తేతి వాచ్యం [illegible] సంబంధేన [illegible] సంభవేన వృత్త్యాది
[illegible] సంభవ ఇత్యభిప్రాయేణ [illegible] వాతి [illegible] హేత్వధికరణం [illegible] కాల [illegible] కాలికసంబం
ధేన తద [illegible] వృత్తౌ [illegible] సాధ్యసామానాధికరణ్యప్రసిద్ధిః సంభవతి [illegible] కాలత్వ [illegible] సర్వస్యాదిత్యా
దా [illegible] కాలస్య హేతు [illegible] అధికరణం తయా హేత్వధికరణ [illegible] సాధ్యసామానాధికరణ్యప్రసిద్ధ్యర్వాన్యైవేతి వాచ్యం
హేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న హేత్వధికరణాపత్యం [illegible] వృత్తి [illegible] యత్ర హేతుత్వమభి

(స్యాదిహ మహేదే పద అతిర్వ్యాప్తిమాశపత్వే ధిహాసుదిస్య త్రవహాత్వమయా ధా స్యాంతి [illegible] యుపనస్యాత్వే దిహాంలాంశా) [illegible]

మతం. తత్ర తాదృశధర్మస్యైవ తత్కృతే స్వావచ్ఛిన్ననిరూపితాధికరణత్వరూపపరంపరాసంబంధేనైవ తు తస్య స్వసమత
తయా ఉక్తస్థలే సర్వత్వస్యైవ తాదృశసంబంధేనైవ తు తయా తాదృశసంబంధేనావృత్తేః కాలికసంబంధేనకా
లవృత్తేః గగనత్వాదావేవ తాదృశసంబంధేన సాధ్యవద్వృత్తిత్వాభావస్య హేతుమదధికరణే కాలావచ్ఛేదేనప్రసిద్ధేరితి
రస్తం॥ తాదృశకాలే ఉక్తతచ్ఛిన్నస్య విషయతాసంబంధసత్వేపి తాదృశసంబంధస్య వృత్తినియామకత్వేనాభ్యు
౨౦ పగమేన తచ్ఛిన్నస్య తత్కాలీనతావిరహేణాపి తస్య తచ్ఛిన్నాధికరణత్వాత్ తత్తచ్ఛిన్నే అభావవృత్తేః తత్కాల
స్యావచ్ఛేదకత్వాత్ మహాకాలోపరాగేణ విశేషణతావిశేషేణ ఘటాదిహేతుకస్థలాభిప్రాయకత్వేనాయం
రం. ధ్యః తాదృశసంబంధేనైవ తు మత్రాయం సంబంధకాలే అభావాన్యత్రాదితి ప్రసిద్ధిరిత్యపి కేచిత్॥
అత్ర స్వనిష్ఠహేతుతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నసాధ్యవద్వృత్తిత్వాభావావచ్ఛేదకతాదృశసంబంధావచ్ఛిన్నస్వ
అధికరణతావత్వమాత్రస్య చ క్షణాదీని వ్యాప్తిమితి నోక్తావ్యాప్త్యవకాశః॥ స్వావచ్ఛిన్నపదరహితాన్యావచ్ఛేదక
ఘటాదావతీతమహాకాలత్వాదిసామాన్యాధికరణ్యాభావే తదధికరణకాలసామాన్యస్యావచ్ఛేదకతయా

తత్రలక్షణాంశమనేవయసంభవాత్ కేవలాన్వయిసాధ్యకేష్వే యత్తాపదో సమానాధికరణ్యావచ్ఛేదకైవ హేతు
తావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నసాధ్యవద్వృత్తిత్వసత్వాత్ స్వనిష్ఠతదభావాప్రసిద్ధ్యాఽవ్యాప్తేరనక్షతిమావహతి వయా
లక్ష్యత్వైవ తత్రావ్యాప్తేరనక్ష్యహాణాత్వాత్ యది చైవముపాన్నత్వఖిఫ్లం. చేన్న ఏవదన్యత్వాదిత్వాదో హేతోరాత్మా
న్యసకలవస్త్వవచ్ఛేదకైవచ్ఛైనికవిశేషణాం తయోః సాధ్యవద్వృత్తిత్వసత్వాత్ ఆత్మనస్స్వరూపసంబంధేన హేత్వ
మత్వాభావాత్ తదవచ్ఛేదకహేతౌ సాధ్యసామానాధికరణ్యాభావవ్యత్వసంభవాత్ హేతునిష్ఠతాదృశా
భావాప్రసిద్ధ్యాఽవ్యాప్తిరితి విభావ్యతే తదా హేతుతావచ్ఛేదకసంబంధేన యత్సావధికరణం. తదవచ్ఛేదక
స్వస్మిన్స్వతేనత్తైయోభావః తత్ప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాదృశసంబంధావచ్ఛిన్నసాధ్యవద్వృత్తిత్వత్వకత్వం
వ్యాప్తిరిత్యవవివక్షణీయం. కాలత్వావాఽఘటాదిత్వాదౌ కాలావచ్ఛేదకఘటాదౌ వర్తమానః కాలసమ
వేతత్వాదృభావఏవప్రసిద్ధః తత్ప్రతియోగితావచ్ఛేదక. చకాంతికసంబంధావచ్ఛిన్నకాలవృత్తిత్వత్వా
దికమితి లక్షణాంశమన్వయః హేతుతావచ్ఛేదకసంబంధేన యద్వ్యాప్తిమత్తన్నిష్ఠతత్సంబంధావచ్ఛిన్నసా

న్యవ్యాప్తిత్వాభావానవచ్ఛేదకత్వం. చం ద్రావచ్ఛిన్నతద్వ్యక్తి [illegible] ప్రకృతే హేతుతావచ్ఛిన్నాధికరణతావత్వా
భావాన్యత్వం వా వక్తవ్యం. అత్ర చ్ఛిన్నం. చాన్యవదన్యత్వాదిత్యాదౌ వాచ్యత్వావచ్ఛేదకఘటత్వాభావాదిప్రసిద్ధ్యా
త్వాన్యవృత్తిత్వాభావస్యానవచ్ఛేదకం. ఘటత్వాభావత్వానవచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాధికరణత్వసామాన్యవింతి
౨౧ లక్షణాప్రసక్తేః. అత్ర అధికరణత్వ ద్వైతాద్వ్యాప్తి ప్రమాణాదిత్యాదౌ ధూమాదిసంయోగసంబంధ
పాలాదేరపి తద్వ్యవృత్తిత్వం. అయుక్తత్వాభావావచ్ఛేదకత్వపరీక్షితిః సంయోగేన సంయోగసంబంధే
నధికరణతయా ఉత్ర చాధికరణతావత్వమాన్యం. తత్తత్వ ఇదానీం హేతుతావచ్ఛేద
కసంబంధేన యత్కించిదధికరణం. తదవచ్ఛిన్నస్య వృత్తిత్వం హేతుతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నస్య వ్యాప్తి
త్వాభావవిశిష్టహేతుత్రితయే ద్వేషః। సమస్తసత్తాతావ. తతో అవృత్తేః ప్రసిద్ధే సాధ్యసామానాధికరణ్యాభావ
ఏవ తాదృశస్య వృత్తిత్వం స్వసత్తేవ లక్షణాప్రసక్తి [illegible] ప్రసిద్ధధూమాదిసామానాధికరణ్య
భావే తతో నిరూపితవృత్తిత్వస్య వ్యవచ్ఛేదకతావత్స్వవిశిష్టహేతుతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛి

ప్రతియోగితాకా

ష్ఠవృత్త్యవచ్ఛిన్న హేతుతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్న సాధ్యసామానాధికరణ్యాభావకత్వం వా వివక్షణీయమి
త్యాదయః పరిష్కారాస్సుపంథానో ద్రష్టవ్యాః ॥=॥ శ్రీః ॥=॥ ఏతత్సమవాయితయేతి వహ్నౌ. వహ్న్యధికరణానాం ధర్మా
ణాం [illegible]చ్ఛిన్నాభావాభావస్య [illegible] వసంగచ్ఛతే తాదృశాభావాభావస్య గమే సర్వత్ర తదభావవత్తి హేతోర్వృత్తేర
సంభవః సాధ్యాభావవద్వృత్తిత్వస్య తాదృశాభావవత్త్వ దావ లక్షణాసంగమనే సర్వత్రవ్యభిచారిణ్యతివ్యా
ప్తిరితి లక్షణపరిష్కారాసంభవే సాం. దర్శనమపి వాం. బహులక్షణ [illegible] కతురకధ్యశే. శంకాయాసంగచ్ఛత ఇతి చేత్
ఉచ్యతే సాధ్యతయాభిమతయాయికః [illegible] వరాశ్యయి సాధ్యాభావాప్రసిద్ధిః బ. ధర్మస్య [illegible]ష్పృష్ట ఏతత్త్వ
తాదాత్మ్యాభావస్య కధ. బిత్వసిద్ధావేవ లక్షణస్య దోషాపత్తేరత్ర భిన్నాధికరణే యవనాశ్చ. కేతా దృశాభివహా
నమే వశరాకశ్యత్వత్వే తర్హి తత్రం ధేకవహ్న్యధికరణానాం ధర్మావచ్ఛిన్నాభావోపపత్తేయం యథావ్యభిచా
రలక్షణే సాధ్య[illegible] తావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న సాధ్యాభావేశ వైయర్థ్యేతదా వ్యాప్తిలక్షణేపి తాదృశ సాధ్యా
భావ ఏవ శవేశ్యః అప్రసిద్ధాసంభవస్నాతి వ్యాప్తేవాప్రసక్తేః వ్యాప్తేరవ్యభిచారరూపతానుపపత్తేశ్చేతి

పునరప్రసిద్ధేః। బంధకావ్యాప్తిః। కేవలాన్వయ్యన్త్య ఏవేతి తదర్థః। నచైవమపి తత్ర దృష్టాన్తత్వావచ్ఛిన్నాభా-
వవ్యాపకత్వాత్ సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకత్వరూపేణ సాధ్యాభావస్య। విశిష్యైతయోర్వా
త్వ ఘత్వావచ్ఛిన్నసాధ్యకస్థలే సమవాయిత్వావచ్ఛిన్నతదభావస్యాతాదృశత్వాత్ తాదృశాభావాప్రసిద్ధిరనుపయోగిక-
తికధర్మియమాత్రం కా సాధ్యప్రతియోగికాభావః వేశాభిమానస్యాశంకా చైతత్ కేవలాన్వయిసాధ్యక-
స్థలే వ్యాసజ్యవృత్తిరూపావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకస్య విశిష్టాభావ రూపస్యాపి తాదృశాభావస్య ప్రసిద్ధి-
౨ సంభవేన సాందర్శ్యమతావలంబనస్య చేన్నచ తాసాం తాదితి వాచ్యం। మహానసీయవహ్నిత్వావచ్ఛిన్నాభావవా-
న్ జలీయసాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వ సమానాధికరణధర్మస్య న సాధ్యతావచ్ఛేదకతాకప్రతియోగితాభిన్నప్రతి-
యోగితాకాభావ ఏవ విశేష్య ఇత్యభిమానే సంకాసంగతేః ప్రమేయత్వాదినా ప్రమేయమాత్రం యత్ర
సాధ్యతావచ్ఛేదకం తత్ర ప్రమేయత్వాదివిశిష్టప్రమేయాప్రసక్తం తదవిశేషితఘటత్వాదిప్రమేయావచ్ఛేదక-
త్వం ప్రసిద్ధం స్వసమానాధికరణవృత్తితాదృశావచ్ఛేదకతారూపప్రతియోగితాభిన్నం చ వృద్ధికరణ-
ధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితామాత్రమేవ యత్ర దృశం సాధ్యతావచ్ఛేదకం విశిష్టమవిశిష్టం వా తత్ర తదన-

వహ్నిక్షః తపసమానాధికరణధమానవచ్ఛిన్నతోభయాభావవత్ప్రతియోగితావిశేషాభిప్రాయకోఽయం గ్రం॰ ధఇత్య
పాస్తం॰ కస్యైవం॰ ప్రమేయత్వవహ్నిక్లసాధ్యకే ప్తతేషి వృధికరణధమానవహ్నిక్షాభావమాత్రస్యైవ లక్షణాఘటకతా
సంభవాత్ క్త్వితిశ్చేత్వాం॰ తత్ర గగనత్వఘటత్వపటత్వోభయాభావ(వహ్ని)క్లప్రమేయాభావపదస్య॰ తాదృశసకలప్రమేయాసా
ధ్యధర్మ ఇతి వాచ్యం॰ వహ్నిర్నిష్ఠవహ్నిత్వ ద్వ వహ్నినిష్ఠాభావవారణాయ సాధ్యతావచ్ఛేదకసమ్బన్ధేన తత్ప్రతియోగితాక
సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నసాధ్యస్య ధర్మవృత్తిత్వవచ్ఛేదకతాకప్రతియోగితాకో వా భావో విశేష్యస్తదభిప్రా
యేణ నైవ తైస్తథా విధాభావాప్రసక్తేః ఘటత్వపటత్వోభయాభావవహ్నిత్వాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాసా
ధ్యవృత్తిధర్మస్యైవ ఘటత్వపటత్వయోః ప్రత్యేకం॰ సాధ్యవృత్తిత్వాదితి కథమస్య లక్షణాఘటకతా ఇతి వాచ్యం॰ సా
ధ్యవృత్తిధర్మస్య తత్ర యత్ర వ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్నాధికరణం॰ సాధ్యవత్త్వస్య విశిష్టతయా ఘటత్వ
పటత్వోభయత్వస్యాపి వచ్ఛేదకతాశ్రయత్వప్రతియోగితాకాభావః॰ తథా చ విశిష్టయోర్వృత్తిమద్వృత్తయో
యోః॰ తస్య సాధ్యతావచ్ఛేదకసమ్బన్ధప్రతియోగితాకాభావ... ఘటపటాధికరణవృత్తితాభావః॰

గదా వ్యాప్తి

సబోధ్యం. ౪

తద్వృత్తత్వమేవ సాధ్యాభావవదవృత్తిత్వమిత్యస్యార్థ ఇత్యభిప్రాయః కేతంయోగ ఉక్తత్వాదిత్యర్థః సాధ్యాభావే వ్యాప్యత్వా
త్ః తధితి కృతావుపితావృత్తేః తస్యైతదభిప్రాయకత్వమస్త్యేవ అభావం ఘటత్వఘటితలక్షణాపృత్యయమేవా
ప్తే దూషణం య్యర్థత్వమిత్యపాతతస్తు భవదుక్త [illegible] వ్యర్థత్వస్య శంకితుమభిప్రాయవిషయ [illegible] త్వే వ్యర్థత్వ
వ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్నాభావాదివత్తేః దోషస్యాపి లక్షణేష్వపి. భావేన తదుపేక్ష్యా ఘటఘటితలక్షణముపలం
బ్యప్రతియోగ్యవృత్తిత్వాదే వ్యవధారణముపసంహృతమిత్యభిప్రేత్యైవాగ్రే తల్లక్షణముపేక్ష్యమితి సం. దర్భవిరోధః॥
౨౨ యత్తు మూలే ధికరణా ఇత్యాది లక్షణాభిప్రాయకతాయాం త్రయాణాం చవ్యతి తావృత్తవ్యాప్తైః సాధ్యాభావవదవృత్తిత్వరూ
పతావప్రసక్తేః మూలోక్త లక్షణాపరిష్కారత్వస. భవాత్ వ్యభిచారశ్శశివ సాధ్యతావచ్ఛేదక [illegible] వచ్ఛిన్న సా
సాధ్యాభావేన తాదృశవ్యధికరణాం ప్రదర్శనసంవలానవయిసాధ్యసామానాధికరణ్యసాధ్యాభావవదవృత్తిత్వరూపవ్యా
ప్తేరవ్యభిచారరూపతానస. భవత్యభిధానేన వ్యభిచారపదార్థరూపసాధ్యాభావవదవృత్తిత్వాభావస్య వ్యాప్తి
త్వే ? కాశ్యతే సాధ్యాభావవదవృత్తిత్వపదార్థస్య వ్యాప్తిత్వానభ్యుపగమేపి కక్షిత్రితయాశయోగ్యయాదిత్యాదిర్దో
షలక్షణముపలం బ్యప్రతియోగ్యవృత్తిత్వాదేః స్వయమవధారణాయుక్తత్వాత్ సాధ్యతావచ్ఛేదకసమర్యత

ప్రతియోగితాకాభావకూటవతి వృత్తిత్వస్యాపి వ్యభిచారపదార్థత్వసంభవాదుక్తవ్యాప్తేరవ్యభిచారరూపత్వ
మసక్తమేవేతి వాచ్యం. తస్య వ్యభిచారపదార్థత్వేऽప్యఘటవత్వాదిదర్శితాయా వ్యాప్తేర్యత్తావదిహేతావ్యాప్యత్వవ్య
భిచారితాపత్తేర్దుర్వారత్వాత్ వాచ్యత్వాదేస్సమానాధికరణాంధమాన్యవచ్ఛిన్నాభావాప్రసిద్ధేః వ్యధికరణాంధ
మాన్యవచ్ఛిన్నాభావకూటవతి చ హేతోర్వృత్తేరితి సర్వమవదాతం.॥ ఏవం చ కూటఘటితలక్షణేऽభిప్రాయేణ గ్రం
వప్రమేయసాధ్యకస్థలే ఉక్తాభావాప్రసిధావసంగ్రహ. ధకాతాం. జఘలం. ఘటత్వావచ్ఛిన్నపటాభావస్య సాధ్యతావ
చ్ఛేదకసమవాయతప్రతియోగితాకత్వవి[illegible]రహోవితి త్త్వాయం.॥ నను వాచ్యత్వం పదశక్తిః సా చ తత్తత్పదబో
ధవ్యత్వప్రకారికా భగవదిచ్ఛైవ న తు పదార్థాన్తరమపసిద్ధం. తత్వాత్ తథా చ సమవాయిత్వం సమవాయప్ర
తియోగిత్వరూపం. తదనుయోగిత్వరూపం వా భవతు ఉభయథాపి వాచ్యత్వవృత్తిత్తేనరూపేణ తదభావ
స్యకధ. వ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకత్వం. నచ భగవదిచ్ఛాయా వాచ్యత్వపదార్థత్వే పటో ఘటపదవ
దవాచ్యత్వాపత్తిః ఘటపదాదివపటపదాదివిశిష్టఘటాదిపదబోధ్యత్వప్రకారికాయా భగవదిచ్ఛాయా విషయ
తాసంబంధేన సత్వాత్తదిచ్ఛాయా ఏకత్వాదితి వాచ్యం. యద్ధర్మవ్యాపకా[illegible] ప్రకారతా తస్మిన్నవచ్ఛిన్న[illegible] విశిష్టతా
సంబంధేన తద్ధర్మప్రకారకత్వవిశిష్టవత్వస్య వ[illegible] మాత్ పటో ఘటపదవాచ్యో ధ్వాచ్యా భగ

వాధవ్యా)

వదిభాయాఽనవగాహనాత్తత్ర విశేష్యతాసంబంధేన తద్వ్యాప్యవృత్త్వప్రకారకత్వవిశిష్టభగవదిభావిరహేణ తదవా
చ్యత్వాపపత్తేః నచైవం విశిష్టాభావీయవాచ్యత్వరూపత్వవిశేషణేనైవ సమవాయత్వాభావాత్త్వేన రూపేణావి
శిష్టాభావస్య వృత్తికరణాధవగాహిప్రతియోగితాకత్వమవ్యాహతమేవేతి వాచ్యం. యతో విశిష్టాభా
వప్రతియోగితాకవిశేషణే తభాగవేనాపర్యాప్తాఽపి తు విశిష్టం. శమాత్రేఽవచ్ఛిత్తే పునరియం విశేషణా
౨౪ నేతి ప్రతియోగితాయాఽవ్యాసజ్యవృత్తితాపత్తేః తథా చ విశేష్యవృత్తేః సమవాయిత్వస్య కథం ప్రతియోగితావృత్తిక
రణాత్వమితి న చ ప్రతియోగితాయా వ్యాసజ్యవృత్తితా స్వపక్షేఽపి సమత్ర ఘటత్వేన ఘటపటౌ నభయం నా
స్తీతి ప్రతీతిః కథముపపద్యతాం ఘటపటాదిమత్ప్రతియోగితావచ్ఛేదకవిశిష్టప్రతియోగిసత్త్వేన తద్విషయా
భావాసంభవాదితి అభావవిశే[illegible]య్య ప్రతియోగిత్వమవశ్యమేవ వ్యాసజ్యవృత్త్యపి యం[illegible]పతిచ
తత్ర ప్రతియోగితాపర్యాప్త్యధికరణాంశే భయతావచ్ఛిన్నప్రతియోగితావచ్ఛేదకఘటత్వాదివిశిష్ట
త్వాసంభవాత్ యదుభయావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాయాః పర్యాప్తిః ప్రతియోగితావచ్ఛేదకవిశిష్టతదవ

వహ్నిత్వస్యైవ చాభావవిరోధితయా తాదృశాభావస్య సార్వత్రికత్వాదితి వాచ్యం । ప్రతియోగితాయా
ఽవ్యాప్యవృత్తిత్వేపి తత్రైకధర్మావచ్ఛిన్నపర్యాప్తిరూపవిశేషణతాయా ఘటత్వఘటపటోభయ
త్వయోః ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్య వ్యాప్యవృత్తిత్వోపగమాత్ తాదృశాభావస్య విరుద్ధఘట
త్వపటత్వాద్యుభయాభావవత్త్వే వలానవయిత్వోపపత్తేః । యద్యపి ఘటపటౌ నస్త ఇత్యాదిప్రతీ
తివిషయస్య ఘటపటనాధికరణాధర్మావచ్ఛిన్నాభావే ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వమపి ఘటత్వాద్యం । తభాగ
వేనాపర్యాప్తం తథాపి తత్ర ద్విత్వధర్మినతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్తస్యైవ ఘటత్వాదేరవచ్ఛేదకతా ప్రతియోగితా త్రవ
సత్వం త్రైలోక్యేపి భేదః (అస్తాం వ్యాప్యయాభావప్రతియోగితాయాః గత్యం) తదాభావాధ్యావ్యసబ్బావృ
త్తిత్వం తథాపి విశిష్టాభావప్రతియోగితాయాస్తథాత్వమప్రామాణికమేవ । దిపురుషాదిమతిపురు
షత్వే సదం విశిష్టాస్సత్తాత్రతోతేరసిద్ధేరిత్యత అహాదధికావాచ్యత్వం । యద్యపి తథావక్ష్యత ఇతి లయు
మార్గయస్య వాచ్యత్వం । శక్తివిషయత్వం తు శక్తిః దాతుర్నైవ శక్తిప్రతిపాదనాత్ప్రత్యయస్య నిరర్థ

పఞ్చమే తు వహ్నిమాన్నాస్తి [illegible] త్వా [illegible] దావపి తాదృశప్రతీతిసిద్ధశ్శిలప్రమేయస్థప్రతియోగితాకాభావవహ్నిత్వా
దివిశేషితప్రతియోగివృత్తిత్వేన భాసోపగమసంభవాత్ సమానాధికరణాధర్మావచ్ఛిన్నవహ్నిత్వాదినమః యత్ర ప్ర
తియోగితావప్రసిద్ధ్యా వహ్నివిశిష్టత్వాదినా వహ్న్యభావియో వహ్నిమాత్రవృత్తిప్రతియోగితాకాభావాదాయవహ్నిమా
త్రప్రమేయత్వాదిత్వాదావతివ్యాప్త్యాపత్తేరితి దుష్ట [illegible] తేరదా తాదృశాభావస్యనైయాకృత్యాపత్తేశ్చ. స్యాద్వావా. త
౧౨ రవుసపరతీవృత్తిమాత్రేతి గగనం. నాస్తీత్యత్ర గగనత్వసామానాధికరణ్యేన గగనత్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగి
తాప్రతియోగ్యవృత్తేస్సవగగనత్వేన గగనభిన్నం. నాస్తీత్యా [illegible] దౌ గగనభిన్నత్వాదిసామానాధికరణ్యేనప్రతియోగ్యవృత్తేరవచ్ఛే
దకత్వేఽపతిబాధకే ప్రతియోగితాయామవ్యాప్త్యాపత్తేః గగనభిన్నవృత్తిప్రతియోగితాయా గగనవృత్తి
త్వేపి గగనత్వరూపప్రతియోగితావచ్ఛేదకవిశిష్టప్రతియోగినోఽవృత్తిత్వేన గగనత్వేన గగనభిన్నాభా
వస్యకేవలాన్వయిత్వోపపత్తేః వహ్నిత్వావచ్ఛిన్న [illegible] ఘటాదిస్థప్రతియోగితాయాశ్చ వహ్నిస్థతాదృశ
ప్రతియోగితావచ్ఛేదకవహ్నిమతి వహ్నిత్వాదినా ఘటాదృశాభావసత్త్వసంభవత్వాదుక్తరీత్యా తత్ర ప్రతియోగితా

పత్వసంభవః ఏవం చ గగనత్వావచ్ఛిన్నప్రమేయత్వసమనియతప్రతియోగితాప్రసిద్ధ్యతేతి భావః
ఉక్తవిశేషణాభావాదేవా వృత్తి మాత్ర వృత్తిత్వకత్వ కేవలమపి యత్ర విషయితాసంబంధేన ప్రమే
యసామాన్యం సాధ్యం జ్ఞశబ్దత్వం హేతుః తత్ర సత్తా చాత్రావ్యాప్తిః సాధ్యాభావకూటవతి హే
తుతావచ్ఛేదకసంబంధేన వృత్త్య ప్రసిద్ధ్యావ్యాప్తివారణాయోపాదేయసాధ్యసామానాధికరణ్యవి
శేషణే తత్ర తత్సాధ్యతావచ్ఛేదకవత్త్వం యత్ప్రతియోగితాకాభావప్రసిద్ధిః గగనాదేరపి విషయితాసంబం
ధేన జ్ఞశబ్దాదిసంబంధిత్వాత్ తద్వృత్తిసంబంధేన గగనత్వాదినా ప్రమేయసామాన్యాభావస్య సా
సామానాధికరణ్యసంభవాదిత్యతోఽభావాంతరమాహ విరుద్ధేతి। యేన సంబంధేన ఘటత్వపటత్వ
యోః విరోధస్తత్సంబంధావచ్ఛిన్నతదుభయత్వప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాకప్రమేయసామాన్యాభా
వ ఇత్యర్థః। ప్రతియోగితావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదక భయత్వవిశిష్టఘటత్వపటత్వాద్యవచ్ఛిన్నప్ర
తియోగికస్యాం ప్రసిద్ధ్యా విరోధివిరహాన్నోక్తాభావస్య కేవలాన్వయిత్వాపత్తేరయం. ఇదముప
లక్షణం సాధికరణాద్యమానేవచ్ఛిన్నాభావవాదినాం ప్రతియోగితావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకరూపేణైవ

కతాపత్తేః విషయత్వావచ్ఛేదకాధారాంతరమితి నైయాయికైః కదాచిదపి సిద్ధాంతః తస్య చ సమవాయానసంబంధః
అపి తు స్వరూపమేవేతి సమవాయితయా వ్యాప్యత్వపదార్థాభావవృత్తికరణాధర్మావచ్ఛిన్నస్వాభా
లబన వవత్వే ప్రకరణవిశేషసిద్ధాంతే సమవాయితయా ఘటాదికాలికసంగతేరితి ఘటాదిసమవాయితయేతి తద్
౨౭ చ ... వ్యాప్యత్వపదస్య (భగవద్విభాగ) పరత్వే బికాలసంగతిరితి భావః యదా ... తపరతయాపపత్తేః సమవాయిపదస్య
విశేషపరతయా వ్యాప్యావసమమనుచితమిత్యాహురిత్యనేన స్వరసః సూచితః ॥ సమవాయిత్వాదిసాధ్యకస్థలే సమవాయిత్వ
రూపవృత్తికరణాధర్మావచ్ఛిన్నసాధ్యాభావప్రసిద్ధిః సంభవేపి ప్రమేయత్వాదిసాధ్యప్రమేయసాధ్యకస్థలే సాధ్యాభావాప్ర
సిద్ధిర్దుర్వారైవ ... వప్రమేయసామాన్యవృత్తిధర్మస్య ప్రసిద్ధత్వే వృత్తికరణాధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాక
స్యాపి తస్యాసంభవాదిత్యత ఆహ ప్రమేయసాధ్యకేచేతి అభావత్వేనేతి అభావానాం భావానామిత్యర్థః యత్ర భావ
ఇత్వాద్యాప్యస్య సంబంధః (అభావత్వభావత్వాభ్యాం) భావాభావయోః భావే సమవాయతతయా భిన్నమితి తత్ప్రతి
యోగిత్వే ప్రమేయత్వాదిసమనైయత్యమిత్యాక్షేపో భావపి ఘటఘటత్వపరిష్కారేణ యస్య సాధ్యాభావవ
ద్వృత్తిత్వరూపప్రథమలక్షణాఘటకో భవిష్యతీత్యభిప్రాయః స చ యదభావీయప్రతియోగితావచ్ఛేదకసాధ్యతా

వహ్నిదర్శనసమయే ఽప్యుత్ప(మితి)న్నవిపక్షగామివ్యావృత్తాపది సాధ్యకే వహ్నిసాధ్యకే వా తాదృశాభావప్రసిద్ధిః । కిం చ వ్యధికరణ
ధర్మావచ్ఛిన్నాభావానాం సమయే ఽత తత్త్వేనాభిహితం రూపం తాదృశపి తదా విధవాచ్య తాదృశాభావప్రతియోగితావచ్ఛే
క. విదృశి ఘటాభావాదిరపి వహ్న్యభావప్రతియోగితావదితి తత్ప్రతియోగితావచ్ఛేదకసమయే [illegible] ఽప్యుత్తరం. విపక్షగామి
య్యుమితి కథముక్త్వాభావస్య లక్షణాఘటకత్వేతి వాచ్యం. సమయే ఽప్యుత్పత్తేః వ్యాపకతాయాస్తదభావప్రతియో
గితావచ్ఛేదకయాః వ్యాప్తతాయాశ్చ విశేషరూపావచ్ఛిన్నాయాః । వైశిష్ట్యసంబంధే ఽపి తత్త్వభావాత్ సాధ్య
స్తాధ్యసామ్యాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వరూపవ్యాపకతావత్త్వసమయే ఽప్యుత్పత్తేః । వైశిష్ట్యే తదా వ్యధికరణ
ధర్మావచ్ఛిన్నాభావాభావవృత్తిప్రతియోగితయా శేషప్రత్యక్షం. ప్రమేయం స్తాధ్యసామ్యాభావప్రతియోగి
తావచ్ఛేదకతయా సాధ్యాభావస్య ధూమతావచ్ఛేదకసమయే ఽతప్రతియోగితావత్త్వమిత్యుక్తో ఽభావాం
తరమాహ వహ్నిత్వేనేతి ప్రమేయమాత్రస్యాభావత్వాగ్రతస్సంభవః వహ్నిత్వేన ప్రమేయం నాస్తి ప్రతీత్యా
ప్రమేయసామాన్యాభావవహ్నిత్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితావగాహనాత్ ప్రమేయత్వవ్యాపకత్వేన తాదృ[illegible]
కాభావియ్య వహ్నిత్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితేతి యదిచ తత్ర వహ్నిర్నాస్తి ప్రతీతిసిద్ధవహ్నిమాత్రే ప్రతియోగితైవ
ప్రమేయత్వసామానాధికరణ్యే భాసత ఇత్యపి ఽతప్రమేయసామానాధికరణ్యే తత్ప్రతియోగితయా భానే

స. సామానాధికరణ్యే ప్రమేయవాన్ [illegible] తతావద [illegible] ప్రకారకప్రమావిశేష్య[illegible] తావదిత్యాదివిశ్లేషం ఽయం ।

గదాపుస్త

తాదృశసంబంధేనాప్యవచ్ఛేదకస్యవృత్తిమత్త్వాయా వచ్ఛేదకతాయామతం త్రతాపత్తసమవాయాదిసం
బంధేనగగనాభావవచ్ఛిన్నప్రమేయసామాన్యాభావస్యాపి సాలభ్యం బోధ్యం అప్యం తాభావస్యవానుప్పన్న
భావస్యాపివృత్తికత్వేనదసామాన్యాభిన్నప్రతియోగితాకస్యాపగమాత్ప్రమేయస్యామాన్యస్వయత్ర
తాదాత్మ్యేనసాధ్యతాతత్రఘటత్వపటత్వభ్యాం సమవాయేనగగనాదినాం వాప్రమేయసామాన్య
౩౨ భేదాలక్షణాఘటశ్చప్రతియోగితావచ్ఛేదకావృత్తిసమవాయాద్యవచ్ఛిన్నప్రమేయత్వాదినాప్ర
మేయసామాన్యభేదోనాతద్వృత్త్యపద్యం ॥ శ్రీ ॥ =౧౩౮౧